

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. นวัตกรรม

- 1.1 นวัตกรรมการเรียนการสอน
- 1.2 คุณลักษณะของนวัตกรรมการเรียนการสอน
- 1.3 ความสำคัญของนวัตกรรมการเรียนรู้

2. แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์

- 2.1 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545
- 2.2 ความหมายของคุณลักษณะ
- 2.3 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทย
- 2.4 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน
- 2.5 คุณลักษณะบุคคลแห่งการเรียนรู้ของผู้เรียน

3. คุณลักษณะศึกษาด้านนิสัยรักการอ่าน

- 3.1 ความหมายคุณลักษณะศึกษาด้านนิสัยรักการอ่าน
- 3.2 องค์ประกอบคุณลักษณะศึกษาด้านนิสัยรักการอ่าน
- 3.3 ลักษณะของบุคคลที่มีคุณลักษณะศึกษาด้านนิสัยรักการอ่าน
- 3.4 ความสำคัญของคุณลักษณะศึกษาด้านนิสัยรักการอ่าน
- 3.5 กิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะศึกษาด้านนิสัยรักการอ่าน

4. คุณลักษณะศึกษาด้านความคิดสร้างสรรค์

- 4.1 ความหมายของคุณลักษณะศึกษาด้านความคิดสร้างสรรค์
- 4.2 คุณลักษณะของบุคคลที่มีคุณลักษณะศึกษาด้านความคิดสร้างสรรค์
- 4.3 องค์ประกอบของคุณลักษณะศึกษาด้านความคิดสร้างสรรค์
- 4.4 ความสำคัญของคุณลักษณะศึกษาด้านความคิดสร้างสรรค์
- 4.5 กิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะศึกษาด้านความคิดสร้างสรรค์

5. คุณลักษณะศึกษาด้านใฝ่รู้ใฝ่เรียน

- 5.1 ความหมายของคุณลักษณะศึกษาด้านใฝ่รู้ใฝ่เรียน
- 5.2 องค์ประกอบของคุณลักษณะศึกษาด้านใฝ่รู้ใฝ่เรียน
- 5.3 ลักษณะของบุคคลที่มีคุณลักษณะศึกษาด้านใฝ่รู้ใฝ่เรียน
- 5.4 ความสำคัญของคุณลักษณะศึกษาด้านใฝ่รู้ใฝ่เรียน
- 5.5 กิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะศึกษาด้านใฝ่รู้ใฝ่เรียน

6. งานวิจัยในประเทศ

7. งานวิจัยต่างประเทศ

นวัตกรรม

นวัตกรรมการเรียนการสอน

นักการศึกษาได้ให้ความหมายของนวัตกรรม (Innovation) ไว้ดังนี้
บุญเกื้อ คอรวาเวช (2542: 12) ให้ความหมายนวัตกรรม หมายถึง การนำสิ่งใหม่ๆ เข้ามาเปลี่ยนแปลง เพิ่มเติมวิธีการที่ทำอยู่เดิม เพื่อให้ใช้ได้ผลดียิ่งขึ้น

ทิตินา แคมมณี (2548: 418) นวัตกรรม หรือนวัตกรรม ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 แปลว่า “ การก่อสร้าง” วงการศึกษานำคำนี้มาใช้ในความหมายของ “การทำขึ้นใหม่” หรือ “ สิ่งที่ทำขึ้นใหม่” ซึ่งได้แก่ แนวคิด แนวทาง ระบบ รูปแบบ วิธีการ กระบวนการ สื่อและเทคโนโลยีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาซึ่งได้รับการคิดค้นและจัดทำขึ้นใหม่ เพื่อช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ทางการศึกษา

สุนันทา สุนทรประเสริฐ (2547: 9) ให้ความหมายนวัตกรรมการเรียนการสอน คือสื่อการสอนที่ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยผ่านการผลิต การทดลองใช้ ปรับปรุงจนมีประสิทธิภาพ แล้วจึงนำไปใช้จริงอย่างได้ผล

สุคนธ์ สิ้นพานนท์ (2551: 8) ให้ความหมายนวัตกรรมการเรียนการสอน คือ สิ่งใหม่ๆ ที่สร้างขึ้นมาเพื่อช่วยแก้ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนหรือพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ แนวคิด รูปแบบ วิธีการ กระบวนการ สื่อต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

สรุปได้ว่านวัตกรรม คือ การนำสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาเปลี่ยนแปลงพัฒนาวิธีการที่ทำอยู่เดิม ที่ไม่เคยมีใครทำมาก่อน เพื่อให้ใช้ได้ผลดียิ่งขึ้น

คุณลักษณะของนวัตกรรมการเรียนการสอน

สุคนธ์ สินธพานนท์ (2551: 8-9) ได้สรุปคุณลักษณะของนวัตกรรมด้านการเรียนการสอน ดังต่อไปนี้

1. เป็นสิ่งใหม่เกี่ยวกับการเรียนการสอนทั้งหมด เช่น วิธีสอนใหม่ๆ สื่อการสอนใหม่ ซึ่งไม่เคยมีใครทำมาก่อน
2. เป็นสิ่งใหม่เพียงบางส่วน เช่น มีการผลิตชุดการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ แต่ยังคงมีรูปแบบเดิมเป็นหลักอยู่ ตัวอย่างเช่น มีบัตรเนื้อหา บัตรความรู้ บัตรทดสอบ แต่มีการเพิ่มบัตรฝึกทักษะความคิด บัตรงานสำหรับผู้เรียน เป็นต้น
3. เป็นสิ่งใหม่ที่ยังอยู่ในกระบวนการทดลองว่าจะมีประสิทธิภาพในการนำไปใช้มากน้อยเพียงไร เช่น การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบูรณาการเข้าไปในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทุกรายวิชา
4. เป็นสิ่งใหม่ที่ได้รับการยอมรับและนำไปใช้บ้างแล้วแต่ยังไม่แพร่หลาย เช่น แหล่งการเรียนรู้ท้องถิ่น อุทยานแห่งชาติในท้องถิ่นนั้น แต่เนื่องจากอุปสรรคเกี่ยวกับการเดินทางจึงยังไม่เป็นที่นิยมของสถานศึกษาต่างๆ
5. เป็นสิ่งที่เคยปฏิบัติมาแล้วครั้งหนึ่งแต่ไม่เคยได้ผลเนื่องจากขาดปัจจัยสนับสนุนต่อมาได้นำมาปรับปรุงใหม่ทดลองใช้และเผยแพร่จัดว่าเป็นนวัตกรรมได้

ทิสนา เขมมณี (2548: 418-419) ได้ให้ข้อสังเกตว่า นวัตกรรมไม่ว่าจะเป็นด้านใด จะต้องมีความสำคัญดังนี้

1. เป็นสิ่งใหม่ ซึ่งมีความหมายในหลายลักษณะด้วยกัน ได้แก่
 - 1.1 เป็นสิ่งใหม่ทั้งหมดหรือใหม่เพียงบางส่วน
 - 1.2 เป็นสิ่งใหม่ที่ยังไม่เคยมีการนำมาใช้ในที่นั้น กล่าวคือ เป็นสิ่งใหม่ในบริบทหนึ่ง แต่อาจเป็นของเก่าในอีกบริบทหนึ่ง ได้แก่ การนำสิ่งที่ใช้หรือปฏิบัติกันในสังคมหนึ่งมาปรับใช้ในอีกสังคมหนึ่ง นับเป็นนวัตกรรมในสังคมนั้น
 - 1.3 เป็นสิ่งใหม่ในช่วงเวลาหนึ่ง แต่อาจเป็นของเก่าในอีกช่วงเวลาหนึ่ง เช่น อาจเป็นสิ่งที่เคยปฏิบัติมาแล้ว แต่ไม่ได้ผล เนื่องจากขาดปัจจัยสนับสนุน ต่อมาเมื่อปัจจัยและสถานการณ์อำนวย จึงนำมาเผยแพร่และทดลองใช้ใหม่ ถือว่าเป็นนวัตกรรมได้
2. เป็นสิ่งใหม่ที่กำลังอยู่ในกระบวนการพิสูจน์ทดสอบว่าจะใช้ให้ผลมากน้อยเพียงใดในบริบทนั้น

3. เป็นสิ่งใหม่ที่ได้รับการยอมรับนำไปใช้แต่ยังไม่เป็นส่วนหนึ่งของระบบงานปกติหากการยอมรับนำไปใช้นั้น ได้กลายเป็นการใช้อย่างเป็นทางการเป็นปกติในระบบงานของที่นั้นแล้ว ก็ไม่ถือว่าเป็นนวัตกรรมอีกต่อไป
4. เป็นสิ่งใหม่ที่ได้รับการยอมรับนำไปใช้บ้างแล้ว แต่ยังไม่แพร่หลาย คือยังไม่เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง

ความสำคัญของนวัตกรรมการเรียนรู้

นวัตกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ที่นักการศึกษาได้คิดขึ้น ต่างก็มีจุดมุ่งหมายที่จะแก้ปัญหา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ตัวผู้เรียนหรือตัวผู้สอนเอง ปัญหาที่เกิดจากตัวผู้เรียนที่ไม่กล้าแสดงออก ผู้เรียนคิดไม่เป็น แก้ปัญหาไม่เป็น หรือไม่สามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ได้กับชีวิตประจำวัน ผู้เรียนขาดทักษะด้านการอ่าน ขาดนิสัยรักการอ่าน ไม่ใฝ่รู้ใฝ่เรียน ขาดความคิดไม่สร้างสรรค์ เป็นต้น ปัญหาด้านผู้สอน ผู้สอนไม่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน หรือผู้เรียนมีความแตกต่างกันมาก

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2546 : 107) ได้อธิบายนวัตกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ที่มีความสำคัญที่จะช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ที่พบจากการจัดการเรียนรู้ อันจะทำให้เกิดผลดีต่อผู้เรียน ผู้สอน และวงการศึกษาดังนี้

1. ทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนารอบด้าน เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และจิตใจ และพัฒนาเต็มตามศักยภาพของตน หรืออาจกล่าวได้ว่า พัฒนาทั้งด้าน IQ (Intelligence Quotient), EQ (Emotional Quotient) และ MQ (Moral Quotient)
2. ทำให้ผู้เรียนได้เรียนอย่างมีความสุข อันส่งผลต่อการมีนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน รักการเรียนรู้ จนกระทั่งเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ในอนาคต (Learning Man)
3. ทำให้เวลาแห่งการเรียนรู้เป็นเวลาที่มีคุณค่า ทั้งแก่ผู้เรียนและผู้สอน ผลสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการใช้นวัตกรรมเรียนรู้เป็นการลงทุนที่คุ้มค่าไม่เสียเวลาเปล่า
4. ทำให้การจัดการศึกษามีคุณภาพสูงขึ้นสามารถรับประกันคุณภาพการศึกษาได้ เพราะนวัตกรรมเรียนรู้ที่คิดขึ้นต่างได้ผ่านการศึกษาค้นคว้า ทดลอง วิจัย และค้นพบแล้วว่าได้มาตรฐานมีคุณภาพ
5. ทำให้เกิดการพัฒนาในวงการศึกษามากเพิ่มขึ้น เมื่อมีนวัตกรรมหนึ่งเกิดขึ้น มีผู้นำไปประยุกต์ใช้ ทำให้ได้แนวคิดใหม่ พัฒนาปรับปรุงเพิ่มเติมขึ้น จึงเกิดนวัตกรรมใหม่ขึ้น

ทิสนา เขมมณี (2545: 417-418) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของนวัตกรรมที่ได้รับความสนใจและยอมรับนำไปใช้อย่างกว้างขวาง มีลักษณะดังนี้

1. เป็นนวัตกรรมที่ไม่ซับซ้อนและยากจนเกินไป ความอยากง่ายของนวัตกรรมมีอิทธิพลอย่างมากต่อการยอมรับนำไปใช้ หากนวัตกรรมนั้นมีลักษณะที่ผู้ใช้เข้าใจได้ง่ายใช้ได้สะดวกการยอมรับนำไปใช้ก็มักเกิดขึ้นได้ง่าย ไม่ต้องใช้เวลาในการเผยแพร่มากนัก
2. เป็นนวัตกรรมที่ไม่เสียค่าใช้จ่ายจนเกินไป นวัตกรรมที่จำเป็นต้องใช้วัสดุอุปกรณ์และการบำรุงรักษาที่มีค่าใช้จ่ายสูงย่อมได้รับการยอมรับและนำไปใช้น้อยกว่านวัตกรรมที่มีค่าใช้จ่ายถูกกว่า เนื่องจากผู้ใช้จำนวนมากมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ แม้จะมีความต้องการใช้แต่ขาดงบประมาณ ก็ไม่สามารถใช้ได้
3. เป็นนวัตกรรมที่สำเร็จรูป นวัตกรรมที่อำนวยความสะดวกในการใช้ มักได้รับการยอมรับและนำไปใช้มากกว่านวัตกรรมที่ผู้ใช้จะต้องนำไปจัดทำเพิ่มเติมซึ่งผู้ใช้จะต้องใช้เวลาจัดเตรียมเพิ่มขึ้น
4. เป็นนวัตกรรมที่ไม่กระทบกระเทือนต่อบริบทเดิมมากนัก นวัตกรรมที่มีผลกระทบต่อบริบทเดิมมาก จำเป็นต้องปรับหรือเปลี่ยนแปลงบริบทเดิมมาก การนำไปใช้ย่อมยากกว่านวัตกรรมที่ไม่มีผลกระทบต่อบริบทเดิมมากนัก
5. เป็นนวัตกรรมที่มีคนเกี่ยวข้องไม่มากนัก นวัตกรรมใดที่ต้องอาศัยคนหลายกลุ่มเข้ามาช่วยเหลือเกี่ยวข้องด้วย ทำให้ผู้ใช้ต้องประสานงานหลายฝ่าย การใช้ที่ขึ้นกับคนหลายฝ่ายย่อมทำให้เกิดความไม่สะดวกในการใช้ จึงทำให้การยอมรับหรือการใช้นวัตกรรมนั้นยากขึ้น
6. เป็นนวัตกรรมที่ให้ผลชัดเจน นวัตกรรมที่ส่งผลเป็นรูปธรรมเห็นได้ชัดเจนมักได้รับการยอมรับสูงกว่านวัตกรรมที่ให้ผลไม่ชัดเจน

แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดคุณลักษณะของคนไทยไว้ใน หมวด 1 มาตรา 7 ดังนี้ ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมายความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ

วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจน อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตัวเองอย่างต่อเนื่อง และพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ หมวด 4 มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

- (1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
 - (2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้ มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญญา
 - (3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
 - (4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา
 - (5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้วิจัย เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้อันนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียน การสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ
 - (6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ
- จะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่อย่างอย่างชัดเจน และยังได้กำหนดคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ของการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษาของไทยอย่าง ต่อเนื่อง

ความหมายของคุณลักษณะ

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะ ซึ่งพบว่ามีกล่าวถึง ความหมายคุณลักษณะหลายทางด้วยกัน มีดังนี้

กวี วงศ์พุ่ม (2539 : 75) ได้ให้ความหมายคุณลักษณะว่า หมายถึง การแสดงการกระทำ ตามคุณสมบัติของตนเองออกมาให้เห็น

สมจันท์ พรบุญ (2548 : 19) ให้ความหมายว่า คุณลักษณะ หมายถึง สิ่งที่ทำให้เห็นความคิดหรือพฤติกรรม ที่ปรากฏให้เห็นหรือลักษณะประจำตัวของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นการแสดงออกที่สามารถสังเกตและเห็นได้

พรชัย ภาพันธ์ (2546: 21) ให้ความหมายว่า คุณลักษณะ หมายถึง สิ่งที่ทำให้เห็นความคิดหรือลักษณะประจำตัวของบุคคล ซึ่งเป็นพฤติกรรม ลักษณะ ท่าที อุปนิสัย คุณสมบัติ ความรู้ความสามารถ ทักษะและทัศนคติ

Webster's Third New International Dictionary (1986: 177, อ้างถึงใน สมจันท์ พรบุญ 2548: 19) ให้ความหมายว่า คุณลักษณะ หมายถึง

1. ลักษณะนิสัย ลักษณะคุณสมบัติ หรือลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล
2. ลักษณะรูปร่าง รูปแบบ ปัจจัย ซึ่งเป็นลักษณะเด่นแต่ละบุคคล ใช้ในการแบ่งแยกซึ่งลักษณะเฉพาะของสิ่งของ หรือบุคคล ที่สังเกตได้อย่างชัดเจน

จากความหมายคุณลักษณะข้างต้น สรุปได้ว่า คุณลักษณะ หมายถึง ลักษณะเฉพาะบุคคลที่ทำให้เห็นถึงความคิดที่สามารถสังเกตได้และเห็นได้ ทั้งด้านความคิด พฤติกรรม หรือทัศนคติของบุคคลนั้น

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทย

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546: 110-111) ได้ศึกษาสังเคราะห์ วิเคราะห์ และแนวคิดคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ โดยเน้นไปที่กลุ่มเด็กและเยาวชน (อายุ 0-20) ครอบคลุม 5 มิติ ดังนี้

1. มิติด้านร่างกาย คือ ผู้ที่มีสุขภาพร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง มีการพัฒนาการในด้านร่างกาย และสติปัญญาอย่างสมบูรณ์ตามเกณฑ์ในแต่ละช่วงวัย
2. มิติด้านจิตใจ คือ ผู้ที่รู้จักและเข้าใจตนเองเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น เข้าใจสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงและสภาพแวดล้อมต่างๆ รอบตัวได้เป็นอย่างดี
3. มิติด้านความรู้ คือ เป็นผู้ที่สามารถรู้ลึกในแก่นสาระของวิชา สามารถรู้รอบตัวในเชิงสหวิทยาการและเป็นผู้ที่สามารถได้ไกลโดยสามารถคาดการณ์เกี่ยวกับอนาคตที่จะมาถึงได้
4. มิติด้านทักษะความสามารถ คือ ผู้ที่มีทักษะในด้านการคิด ทักษะการสื่อสาร ทักษะภาษาต่างประเทศ ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะทางสังคม ทักษะการอาชีพ ทักษะทางสุนทรีย์ และทักษะการจัดการที่ดี

5. มิติด้านลักษณะชีวิต คือ เป็นผู้ที่มึลักษณะชีวิตแห่งความขยัน อดทน ทุมเทการทำงานหนัก มีระเบียบ วินัยมีความซื่อสัตย์ มีวิสัยทัศน์ ทำงานทุกอย่างอย่างดิลิศ มีจิตสำนึกประชาธิปไตย เห็นคุณค่าลักษณะความเป็นไทย มีจิตสำนึกต่อผู้อื่น และส่วนรวม รวมทั้งมีลักษณะชีวิตแห่งการประหยัดคอคออม

มัตนนา สังกะภณณ และวราพรณ น้อยสุวรรณ (2543 : 48 อ้างถึงใน สมจันทร พรบุญ 2548:21) และประเวศ วะสี (2537:53) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของคนไทยสมัยใหม่ ควรประกอบด้วยคุณลักษณะ 4 ประการ คือ

1. คุณลักษณะด้านปัญญา ได้แก่

- 1.1 เป็นผู้รู้จักเหตุและผล มีวิจารณ์ญาณในการแยกแยะความผิดชอบชั่วดี
คุณและโทษ
- 1.2 รู้จักสิ่งทีควรกระทำและไม่ควรกระทำบนพื้นฐานความจริง
- 1.3 รู้จักแก้ปัญหาได้อย่างชาญฉลาดปราศจากอคติ
- 1.4 รู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทีเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วและหลากหลาย
- 1.5 รู้คุณค่าของภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย
- 1.6 รู้จักการเลือกรับวิทยาการและวัฒนธรรมภายนอกท่ามกลางความสับสนวุ่นวายและสภาพการแข่งขันของสังคมไทยในยุคเศรษฐกิจสมัยใหม่

2. คุณลักษณะด้านจิตใจ ได้แก่

- 2.1 การมีความละเอียดต่อการกระทำผิด
- 2.2 ประพฤติปฏิบัติในระบบของความถูกต้องดีงาม
- 2.3 มีสมาธิและความอดทนหนักแน่น

3. คุณลักษณะด้านสังคม ได้แก่

- 3.1 ช่วยเหลือเกื้อกูลประโยชน์ต่อกันและกันโดยไม่เห็นแก่ตัว
- 3.2 ตระหนักและปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่
- 3.3 รับผิดชอบต่อผู้อื่น สังคมและมวลมนุษยชาติ
- 3.4 แก้ปัญหาโดยสันติวิธี
- 3.5 เคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่นตามระบอบประชาธิปไตย
- 3.6 มีจิตสำนึก รู้จักใช้ อนุรักษ์และเสริมสร้างทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 3.7 มีจิตสำนึกมุ่งมั่นที่จะพัฒนาและมีความพร้อมที่จะร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในสังคมให้มีสันติสุข

4. คุณลักษณะด้านร่างกาย ได้แก่

4.1 รู้จักรักษาสุขภาพอนามัยทั้งของตนเองและสมาชิกในครอบครัวได้อย่างเหมาะสม

4.2 มีความสามารถและทักษะในการประกอบกรงานและอาชีพที่สอดคล้องกับสมรรถภาพและศักยภาพของบุคคล

สมพงษ์ จิตระดับ สุอังคะวาทิน (2547: 77-78) ได้นำเสนอคุณลักษณะของเด็กไทยที่พึงประสงค์ไว้ ดังนี้

1. มีความมั่นใจตนเองแบบสากล แต่อ่อนน้อมถ่อมตนแบบวัฒนธรรมไทย
2. มีความสามารถในการใช้ทักษะภาษาอังกฤษ ภาษาคอมพิวเตอร์และวัฒนธรรมที่หลากหลาย (Global literacy)
3. รู้จักสิทธิหน้าที่ และความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกสาธารณะในการเมืองระบอบประชาธิปไตย
4. ดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง รู้จักพึ่งตนเอง มีแนวทางมัชฌิมาปฏิบัติเป็นวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ตามแนวทางพระพุทธศาสนา
5. มีความสามารถเป็นผู้ประกอบการ ในธุรกิจขนาดกลาง ขนาดย่อมได้
6. มีทักษะการจัดการและการบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ
7. รู้จักคุณค่าของตนเอง ยอมรับความแตกต่างแห่งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน และเกิดประโยชน์สุขแก่ทุกฝ่าย
8. เป็นคนเก่ง คนดี และเป็นคนมีความสุข รู้จักปรับตนเองในกระแสโลกาภิวัตน์ได้อย่างสมดุล แขนงบาล และรู้เท่าทัน
9. มีทักษะชีวิตในการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นได้ มีภูมิต้านทานของจิตใจที่เข้มแข็งจนสามารถปฏิเสธภัยอันตรายต่างๆ ที่กระตุ้นยั่วให้หลงผิดได้
10. มีความภูมิใจในความเป็นคนไทย การดำรงรักษา ถักทอสานต่อ วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองได้

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ(2541: 9-10) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของคนไทยในอนาคตไว้ดังนี้

1. คนไทยจะมีพัฒนาการสมวัย มีสุขภาพดี
2. มีสมรรถภาพทางกาย
3. มีทักษะทางเทคนิค
4. สามารถใช้เครื่องมือและวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีได้อย่างคล่องแคล่ว

5. มีความสามารถในการปรับตัวได้อย่างผสมผสานในคุณลักษณะต่างขั้วมิติต่างๆ เพื่อหาสมดุลระหว่างคุณลักษณะดังต่อไปนี้

- 5.1 การเป็นผู้นำที่ดีและการเป็นผู้ตามที่ดี
- 5.2 การรักธรรมชาติ ศิลปะและการรักวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี
- 5.3 การมีชีวิตและรู้จักพอ และการมีชีวิตแข่งขันกันเอาตัวรอดเพื่อประโยชน์สูงสุด
- 5.4 การร่วมมือกันและการแข่งขันกัน
- 5.5 ค่านิยมความเสมอภาคและค่านิยมเก็งกำไร มุ่งประโยชน์ส่วนตน
- 5.6 การเห็นคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นและการเห็นคุณค่าของวิทยาการสมัยใหม่
- 5.7 การอยากเรียนรู้เพื่อรู้และการอยากเรียนเพื่อปริญญา เพื่ออาชีพ
- 5.8 การเรียนรู้ลึกซึ้งและการเรียนรู้กว้างขวางหลายสาขา รู้รอบตัว
- 5.9 การหวงแหนวัฒนธรรมไทยและการรับวัฒนธรรมต่างชาติ
- 5.10 ความสามารถในการทำงานเป็นทีมและความเป็นปัจเจกชน

จากการศึกษานักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทยกล่าวว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทยต้องเป็นบุคคล ที่มีคุณสมบัติ ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์สติปัญญาที่ทักษะด้านความรู้ความสามารถ ทักษะด้านสังคม และมีพฤติกรรมที่แสดงออกที่ดีที่เป็นแบบอย่างต่อสังคมได้

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนเป็นหมายสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ดังนั้นผู้วิจัยได้ศึกษางานเอกสารที่เกี่ยวข้อง จึงสรุปแนวทางที่มาของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ดังนี้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในการปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่อให้เป็นไปตามหมวด 4 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543: 11-12) ได้วิเคราะห์สาระบัญญัติแล้ว สรุปคุณลักษณะของผู้เรียนไว้ 3 ประการ คือ ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง และคนมีความสุข

คนดี คือ คนที่ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีจิตใจที่ดีงาม มีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งด้านจิตใจและพฤติกรรมที่แสดงออก เช่น มีวินัย มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล มีเหตุผลรู้หน้าที่ ซื่อสัตย์ پاکเพียร ขยัน ประหยัด มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย เคารพความ

คิดเห็นและสิทธิของผู้อื่น มีความเสียสละ รักษาสิ่งแวดล้อม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

คนเก่ง คือ คนที่มีสมรรถภาพสูงในการดำเนินชีวิต โดยมีความสามารถด้านใดด้านหนึ่งหรือรอบด้าน หรือมีความสามารถพิเศษเฉพาะทาง เช่น ทักษะและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ความสามารถด้านคณิตศาสตร์ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถด้านภาษา

คนมีความสุข คือ คนมีสุขภาพดี ทั้งกายและจิตใจ เป็นคนร่าเริงแจ่มใสร่างกายแข็งแรง มีมนุษยสัมพันธ์ มีความรักต่อสรรพสิ่ง มีอิสระปลอดพ้นจากการตกเป็นทาส ของอบายมุข และสามารถดำรงตนได้เพียงพอแก่อัตภาพ

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 (กรมวิชาการ, 2545: 21-22) เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศที่มีจุดประสงค์ เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนให้สูงขึ้น และสามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขได้บนพื้นฐานความเป็นไทยและความเป็นสากล

เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามแนวนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศ จึงกำหนดหลักการเป้าหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนี้

1. เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์
2. มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า
3. มีความเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ มีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสาร และ การใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีการคิด วิธีการทำงานได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์
4. มีทักษะกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญญาและทักษะในการดำเนินชีวิต
5. รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเอง ให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี
6. มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าเป็นผู้บริโภค
7. เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
8. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติ และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

9. รักประเทศไทยและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม

จากการศึกษาเอกสารข้างต้น แนวคิดของนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาและหน่วยงานต่างๆ เกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทยและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ต่อเด็กไทย ผู้วิจัยสรุปได้ว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน หมายถึง ลักษณะทางกายภาพ พฤติกรรมต่างๆ และทัศนคติที่นักเรียนปฏิบัติ เพื่อให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในด้านต่างๆ ได้แก่ เป็นคนดีมีศีลธรรม มีระเบียบวินัย มีความคิดสร้างสรรค์ รักเรียนรู้ รักการอ่าน ใฝ่รู้ใฝ่เรียน และภูมิใจในความเป็นคนไทย

คุณลักษณะบุคคลแห่งการเรียนรู้ของผู้เรียน

คุณลักษณะบุคคลแห่งการเรียนรู้ของนักเรียน ได้มีผู้รู้หลายท่านได้แสดงความคิดเห็นไว้ดังนี้ รุ่ง แก้วแดง (2543: 113-114) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะบุคคลแห่งการเรียนรู้ของผู้เรียน ไว้ดังนี้

1. มีความคิดริเริ่มในการวินิจฉัยหรือประเมินความต้องการในการเรียนรู้ ของตนเอง อาจจะด้วยความช่วยเหลือจากผู้อื่นหรือไม่ก็ได้
2. เลือกแหล่งที่เหมาะสมเพื่อช่วยในการเรียนรู้และถ้าจำเป็นก็อาจหามาตรการอื่นในการที่ไม่ต้องเรียนเองก็ได้
3. รู้จักการพัฒนาเกณฑ์ที่ประเมินการเรียนรู้ของตนเอง โดยการค้นหาคำตอบ และการให้เกิดผล
4. รู้จักถามหาเหตุผลของการมีกฎระเบียบ กระบวนการ หลักการ และข้อสมมติฐานที่ยอมรับได้โดยปริยาย
5. ปฏิเสธที่จะเห็นด้วยหรือปฏิบัติตามในสิ่งที่ผู้อื่น (ครูหรือ ผู้ฝึก) ต้องการให้เห็นว่าเป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้
6. ตระหนักทางเลือกในทางเลือก ทั้งโดยยุทธศาสตร์การศึกษาและการแปลความหมาย และเลือกทางเลือกที่สอดคล้องกับแนวความคิดและวัตถุประสงค์ของตนเอง อย่างมีเหตุผล
7. ทบทวนกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในฐานะเป็นพัฒนาการของความรู้และสังคม และสามารถปรับยุทธศาสตร์ของตนเองเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการเรียนรู้
8. มองเป้าหมาย นโยบายและแผนอย่างอิสระ โดยปราศจากแรงกดดันจากผู้อื่น
9. พัฒนาความเข้าใจในความเป็นไปต่างๆ จนสามารถอธิบายกับผู้อื่นได้

10. สร้างกรอบแนวความคิดได้ชัดเจนอย่างอิสระและพร้อมที่จะเปลี่ยนความคิดเมื่อมีเหตุผล

11. สามารถแสวงหาความรู้ได้เองด้วยความกระตือรือร้นอย่างสม่ำเสมอ โดยไม่พึ่งการเสริมแรงหรือรางวัลจากผู้อื่น

12. ระบุค่านิยมส่วนตัวและความสนใจของตนเองได้

13. เต็มใจและสามารถยอมรับแนวความคิดอื่นที่ถูกต้องและเผชิญกับการต่อต้านอุปสรรครวมทั้งการวิจารณ์เป้าหมายของตนเองโดยปราศจากโทสะ

14. สามารถประเมินข้อบกพร่องและข้อจำกัดของตนเองในฐานะผู้เรียน

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ (2543: 90-93) กล่าวถึง คุณลักษณะผู้เรียนตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาว่าผู้เรียนควรมีลักษณะ ดังนี้

1. พัฒนาให้มีทำที่หิวกระหายการเรียนรู้จะช่วยกระตุ้นให้เกิดความสนใจใฝ่รู้ หากขาดความหิวกระหายที่จะเรียนรู้ย่อมเกิดความเฉื่อยชาขาดความสนใจต่อสิ่งรอบตัวทำให้ เกียจคร้านไม่ชอบศึกษาค้นคว้าชอบที่จะเป็นผู้รับ

2. พัฒนาให้มีทำที่กระตือรือร้น ในการเรียนรู้ ช่วยให้เกิดการใช้เวลาว่างอย่างมีประสิทธิภาพ มีความตื่นตัวในการเรียน

3. พัฒนาให้มีทำที่อุทิศตัว เอาจริงเอาจังในการเรียนรู้จะช่วยผลักดัน ไปสู่เป้าหมายแม้ต้องทุ่มเทแรงกายแรงใจก็ตาม รวมทั้งต้องมีความอดทน

4. พัฒนาให้มีทำที่เชื่อฟัง และยอมรับการสอนเสมอ ผู้สอนกำหนดเป้าหมาย การเรียนรู้ เนื้อหา วิธีการสอน หากผู้เรียน มีใจเชื่อฟัง และยอมรับการสอนจากครู จะช่วยให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้มากขึ้น

5. พัฒนาให้มีทำที่ถ่อมใจ ยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ทำให้ไม่เกิด ความเย่อเหยิ่ง ถือความเห็นของตนเองว่าถูกต้องแต่ผู้เดียว เมื่อมีความรู้ใหม่ ๆ เกิดขึ้นจะทำให้ ยินดีที่จะเรียนรู้และนำข้อดีมาประยุกต์ใช้ให้เกิดผลดีต่อตัวเอง

คุณลักษณะศึกษาด้านนิสัยรักการอ่าน

ความหมายคุณลักษณะนิสัยรักการอ่าน

จากการศึกษาเอกสารมีนักวิชาการได้ให้ความหมายของนิสัยรักการอ่าน ไว้ดังนี้
ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542 : 86) ได้กล่าวว่า นิสัยรักการอ่าน คือ การชอบอ่าน
จนเป็นนิสัย เมื่อมีเวลาว่างจะชอบอ่านมากกว่าทำอย่างอื่นและชอบอ่านหนังสือหรือวัสดุการอ่าน
ทุกชนิด ทุกประเภท ทั้งหนังสือที่มีความบันเทิงและสารคดี

กรมวิชาการ (2546 : 90) ได้กล่าวว่า นิสัยรักการอ่าน เป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่จะทำให้
การอ่านประสบความสำเร็จ ถ้ามีนิสัยรักการอ่านก็จะอ่านหนังสืออย่างสม่ำเสมอ ไม่ต้องรอให้
ความจำเป็นมาบังคับ เช่น อ่านหนังสือเมื่อใกล้สอบ อ่านหนังสือเพราะครูสั่ง นิสัยรักการอ่าน
จะต้องใช้เวลาปลูกฝังและฝึกหัด ถ้าฝึกหัดตั้งแต่ยังอายุน้อยจะได้ผลดีกว่าฝึกหัดตอนอายุมาก
และยังต้องได้รับการส่งเสริมให้อ่านอยู่เสมอ

ดวงพร พวงเพชร (2541 : 14) ได้กล่าวว่า นิสัยรักการอ่าน หมายถึง การแสดงออก
ถึงการอ่านหนังสือ หรือสิ่งพิมพ์ต่างๆ โดยเป็นการอ่านที่กระทำอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องถึงแม้
จะมีอุปสรรคในการอ่านบ้างก็ไม่ย่อท้อ

ศิริพร ทองชูคำ (2540 : 26) ได้กล่าวว่า นิสัยรักการอ่าน หมายถึง เป็นพฤติกรรม
ที่แสดงออกถึงความมุ่งมั่นในการอ่านหนังสือ ชอบอ่านหนังสือ อ่านจนเคยชิน อ่านจนเป็นนิสัย
เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากการฝึกฝนเป็นประจำจนกลายเป็นพฤติกรรมที่เป็นไปโดยอัตโนมัติ

เปลื้อง ณ นคร (2542 : 38-40) ได้กล่าวว่า นิสัยรักการอ่าน หมายถึง พฤติกรรมรักการอ่าน
เป็นส่วนหนึ่งที่เกิดขึ้นจากความสนใจ การอ่านหนังสืออย่างสม่ำเสมอ และเจตคติการอ่านที่ดี
ต่อการเรียนรู้ซึ่งเป็นรากฐานของการเกิดนิสัยรักการอ่าน

เกษม วัฒนชัย (2544 : 15) ได้กล่าวว่า นิสัยรักการอ่าน หมายถึง การอ่านซ้ำๆ หลายๆ ครั้ง
จนเคยชิน ต้องมีหนังสือติดตัวอยู่ตลอดเวลา

ศรียรัตน์ เจิงกลิ่นจันทร์ (2538 : 34) ได้กล่าวว่า นิสัยรักการอ่าน หมายถึง การใฝ่มุ่งมั่นแต่
การอ่านและอ่านจนเคยชิน อ่านจนเป็นนิสัย แม้บางครั้งจะมีปัญหาและอุปสรรคต่อการอ่านก็ไม่ย่อ
ท้อ คนที่มีนิสัยรักการอ่านย่อมอ่านทุกอย่างที่เป็นวัสดุสำหรับอ่าน ไม่ว่าจะเป็นหนังสือ สิ่งพิมพ์
อื่นๆ ป้ายโฆษณาประชาสัมพันธ์ต่างๆ หรือแม้แต่กระดาษห่อของ อ่านได้ทุกสถานที่ทุกโอกาส
แม้แต่อยู่ในห้องสุขา และไม่ปล่อยเวลาว่างไปกับกิจกรรมอื่นใดนอกจากการอ่าน

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องนิสัรค์อ่าน ช้างตัน กล่าวโดยสรุปว่า นิสัรค์การอ่าน หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงเจตคติที่ดีต่อการอ่าน ไม่ว่าจะอยู่ในสถานที่ใด เวลาใด และเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเป็นประจำสม่ำเสมอ

องค์ประกอบคุณลักษณะนิสัรค์การอ่าน

นิสัรค์การอ่านเป็นลักษณะสำคัญที่ควรส่งเสริมและปลูกฝังให้กับนักเรียน เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคม ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาองค์ประกอบนิสัรค์การอ่าน จากนักการศึกษา ซึ่งได้ให้ความเห็นแตกต่างกันไป ดังนี้

ผุสดี ภูอินทร์ (2529 : 424-464) ได้แสดงความคิดเห็นว่า การที่บุคคลจะมีนิสัรค์การอ่าน จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบ ดังต่อไปนี้

1. อ่านโดยวิจรรย์ญาณ คิดหาเหตุผล ไตร่ตรองเนื้อหาที่อ่าน ความน่าเชื่อถือ จุดประสงค์ และเจตนาของผู้เขียน คิดไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล พิจารณาว่าสิ่งใดควรเชื่อหรือไม่ควรเชื่อ และประเมินคุณค่าของเนื้อหาที่อ่าน การอ่านโดยใช้วิจรรย์ญาณช่วยให้ผู้อ่านพัฒนาความคิด และการใช้เหตุผลได้ดี

2. อ่านเพื่อหาความรู้ อ่านหนังสือที่ให้ความรู้ต่างๆ อย่างเข้าใจและนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ แสวงหาแหล่งความรู้ จับใจความสำคัญ ศึกษาข้อมูลต่างๆ ที่มีอยู่ในหนังสือ ได้แก่ ส่วนต่างๆ ของหนังสือ และสื่อประกอบเนื้อหาในหนังสือ เพื่อให้สามารถอ่านเนื้อหาสาระได้เข้าใจ

3. อ่านเพื่อเพลิดเพลิน เกิดความสนุกสนาน ซาบซึ้ง และได้เพิ่มพูนประสบการณ์ให้กว้างขวาง

ดวงพร พวงเพ็ชร (2541 : 14-15) ได้กล่าวว่า พฤติกรรมที่บ่งบอกให้ทราบว่า บุคคลมีนิสัรค์การอ่าน เช่น การใช้เวลาโดยการอ่านหนังสือ การซื้อหนังสือมาอ่าน หาโอกาสเพื่อการอ่านการ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ได้อ่าน การใช้บริการห้องสมุด และการกำหนดจุดประสงค์ในการอ่าน เป็นต้น ซึ่งองค์ประกอบของบุคคลที่มีนิสัรค์การอ่านต้องประกอบด้วยลักษณะต่าง ๆ 4 ประการ คือ

1. การอ่านอย่างสม่ำเสมอ หมายถึง การอ่านทุกครั้งที่มีโอกาส การใช้เวลาว่างในการอ่าน และ หาโอกาสเพื่อการอ่านอ่านโดยไม่เลือกเวลาสถานที่ ต้องการอ่านโดยไม่มีคามจำเป็นมาบังคับ พอใจอ่านอย่างไม่มีสิ้นสุด อ่านโดยไม่ต้องรอความอนุเคราะห์ หรือพึ่งพาคนอื่น

2. การอ่านหนังสือหลายประเภท หมายถึง การอ่านหนังสือให้เข้าใจในเรื่องเดิม แต่จากหนังสือหลายเล่ม เรื่องตลกเบาสมอง บันเทิงคดี หรือสารคดี อ่านหลายประเภท ของสิ่งพิมพ์ เช่น อ่านจากทั้งหนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ หนังสืออ้างอิง หรือไปบลิว เป็นต้น การอ่านประเภทของสิ่งพิมพ์ก็อ่านจากหลายเล่มหรือหลายฉบับ เพื่อจะได้ทราบความคิดหรือเรื่องเดียวกันแต่จากผู้แต่งหลายคน หรือจากผู้แต่งคนเดียวกันที่มีผลงานในเรื่องเดียวกันมากกว่า 1 ชิ้น รวมทั้งมีการอ่านจากหลายแหล่ง ไม่ว่าจะเป็นจากห้องสมุด อ่านหนังสือที่มีอยู่ในบ้าน ชื้อจากร้าน หรือ แผลงหนังสือ

3. การอ่านเนื้อหาที่มีประโยชน์ หมายถึง การเลือกอ่านเนื้อหาจากหนังสือที่ให้ความรู้ ความเพลิดเพลิน กล่อมกลาจิตใจ พัฒนาอารมณ์ ส่งเสริมประสบการณ์ เช่น ข่าว สารคดี เรื่องตลกเบาสมอง รวมทั้งเลือกไม่อ่านเนื้อหาจากหนังสือที่ไม่มีประโยชน์ รู้จักกำหนด วัตถุประสงค์ในการอ่าน อ่านจับในความสำคัญได้

4. การเห็นคุณค่าของการอ่าน หมายถึง การรู้ถึงประโยชน์ของการอ่านที่มีต่อการใช้ชีวิตประจำวัน และการแก้ไขปัญหา รู้ว่าสิ่งที่อ่านมีประโยชน์ต่อตนเองหรือผู้อื่นอย่างไร เช่น อ่านเพื่อให้ได้รับความรู้ อ่านเพื่อความบันเทิงหรือจรรโลง มีเจตคติที่ดีต่อการอ่าน การรู้จักดูแลรักษาหนังสือเพื่อให้ได้ประโยชน์ เช่น ความรู้ ความบันเทิง คติสอนใจ ส่วนการอ่านหนังสือที่เนื้อหา ไม่มีคุณค่าจะให้โทษ เช่น ความอาฆาตพยาบาท ทำให้เกิดความหลงผิด เป็นต้น

ซึ่งจากการศึกษาพบว่าองค์ประกอบที่สำคัญสำหรับปลูกฝังในตัวผู้เรียนให้มีนิสัยรักอ่าน นั้น ผู้วิจัยเห็นว่าสถาบันครอบครัวและโรงเรียนเป็นสถานที่สำคัญที่ต้องเอาใจใส่ดูแลเป็นพิเศษ เพราะครอบครัวและโรงเรียนเป็นสถาบันทางสังคมที่ตอบสนองต่อความต้องการพึ่งพาในยามเยาว์วัยของมนุษย์ โดยมีหน้าที่ให้ความอบอุ่น และเป็นต้นแบบในการกำหนดบทบาทสำหรับเด็ก ๆ พวกเขาจะได้รับประสบการณ์หรือความรู้ใหม่ๆ เช่น ความเชื่อ วัฒนธรรม รวมทั้งความรู้สึกนึกคิด มาจากครอบครัวและโรงเรียน ดังนั้น สถาบันครอบครัวและโรงเรียนจึงเป็นสถาบันที่มีบทบาทสำคัญอย่างมากในการส่งเสริมนิสัยรักอ่านให้เกิดขึ้นกับตัวเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับ อุดมศักดิ์ พลอยบุตร (2545 : 19) ที่กล่าวว่า สถาบันครอบครัวที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการส่งเสริม นิสัยรักการอ่านว่า

1. พ่อแม่จะต้องมีนิสัยรักการอ่าน เป็นตัวแบบที่สำคัญที่จะทำให้ลูกรักการอ่านด้วยการอ่านหนังสือเล่มเดียวกับลูก มีการนำเนื้อหาสาระของหนังสือเล่มที่อ่านมาพูดคุยวิพากษ์วิจารณ์ คุณค่าของหนังสือ เป็นการฝึกวิเคราะห์วิจารณ์ในการอ่านของเด็กได้เป็นอย่างดี

2. จัดบรรยากาศภายในบ้านให้เหมาะแก่การอ่าน ด้วยการจัดมุมสบาย ๆ มีหนังสืออ่านหลากหลาย มีที่อ่านอย่างเหมาะสม เป็นที่พักผ่อนได้อีกด้วย

3. หมั่นสำรวจว่าลูก ๆ ชอบอ่านหนังสืออะไร ประเภทใด ก็ควรจัดหาหนังสือประเภทนั้น ใ้ลูกได้อ่าน พ่อแม่ควรเป็นที่ปรึกษา แนะนำการอ่าน และคอยระแวดระวังสื่อลามกที่จะแอบแฝงเข้ามา อีกทั้งต้องเลือกหนังสือที่ส่งเสริมความรู้ หลากหลายสาระไว้ให้ลูกๆ อ่านอย่างเพียงพอ

4. หมั่นพาลูกๆ ไปร้านหนังสือ เพื่อเปิดโอกาสให้ลูกได้เลือกหนังสือที่ตนชอบและสนใจ

5. การให้ของขวัญกับลูกๆ ในโอกาสสำคัญ เช่น วันเกิด วันขึ้นปีใหม่ วันเด็ก หรือโอกาสทำความดีที่ควรแก่การชื่นชม ควรจะให้ของขวัญเป็นหนังสือ เพื่อปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน

6. อาสาพาลูกๆ ไปห้องสมุดบ่อยๆ โดยเฉพาะห้องสมุดประชาชนที่อยู่ใกล้ๆ บ้าน เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยการใช้ห้องสมุด รู้วิธีการค้นหาความรู้และรู้แหล่งความรู้เพิ่มขึ้น

นอกจากนี้อุดมศักดิ์ พลอยบุตร (2545: 19) ได้กล่าวถึง บทบาทของโรงเรียน ที่จะส่งเสริมผู้เรียนให้มีนิสัยรักการอ่าน

การปลูกฝังให้ผู้เรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ นั้น โรงเรียนเป็นองค์กรสำคัญที่จะช่วยผลักดันให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่าน ซึ่งโรงเรียนเองจะต้องจัดให้โรงเรียนเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

1. จัดสภาพและบรรยากาศ ตลอดจนแหล่งทุกแหล่งใน โรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้
2. จัดหาวัสดุทรัพยากรสารสนเทศให้สอดคล้องกับความต้องการ ทันสมัย ทันเหตุการณ์ อย่างเพียงพอ
3. จัดบรรยากาศส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการเปิดเวทีให้กับผู้เรียน ได้แสดงออกให้มากที่สุด อาทิ เช่น เวทีนักคิดนักเขียน ลานกวี การแข่งขันทักษะทางวิชาการ การประกวดการอ่านการเขียน เป็นระยะอย่างต่อเนื่อง

4. จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านเป็นประจำและต่อเนื่องในช่วงพักกลางวันหรือชั่วโมงกิจกรรม (คาบอิสระ) กิจกรรมที่ควรจัด อาทิ เช่น

ทุกวันจันทร์ เป็นการแนะนำหนังสือดีที่นำอ่าน อาจจะใช้เสียงตามสายแนะนำหนังสือดีที่หน้าเสาธง โดยให้ผู้เรียนหมุนเวียนเป็นผู้แนะนำ เพื่อส่งเสริมความกล้าแสดงออก และฝึกการพูดอีกด้วย

ทุกวันอังคาร เป็นการประกวดแข่งขันทักษะวิชาต่าง ๆ หมุนเวียนกันสัปดาห์ละหมวดวิชา

ทุกวันพุธ เป็นกิจกรรมการแสดงต่าง ๆ ของกลุ่มนักเรียนหรือรายบุคคลที่มีความสามารถด้านต่างๆ เช่น ทักษะการพูด การเล่นดนตรี กีฬาหมุนเวียนกันไป

ทุกวันพฤหัสบดี เป็นกิจกรรมการเล่นิทาน การประกวดการเล่านิทาน ประกอบคุณการแสดงหรือการวาดภาพประกอบการอ่าน

ทุกวันศุกร์ เป็นกิจกรรมโต้วาที อภิปรายหนังสือ วิจารณ์หนังสือ เป็นต้น

5. จัดกิจกรรมหยุดทุกอย่างเพื่ออ่าน ควรจัดเป็นประจำทุกวัน โดยเฉพาะในตอนเช้า ก่อนเข้าแถวประมาณ 10 -15 นาที เมื่อถึงเวลา โรงเรียนอาจเปิดเพลงมาร์ชของโรงเรียน แล้วให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมหยุดทุกอย่างเพื่ออ่าน ด้วยการอ่านหนังสือ บทความสาระน่ารู้ แผ่นปลิวแผ่นพับความรู้ต่างๆ อาจจะทำให้มีการบันทึกการอ่านลงในสมุดบันทึกหรือแบบบันทึกที่โรงเรียนจัดให้ว่าได้สาระอะไรบ้าง โรงเรียนอาจจะจัดให้มีการประกวดสมุดบันทึกการอ่านที่เรียกว่าประกวดวรรณกรรมเก็บตกเพื่อส่งเสริมการบันทึกความรู้ได้อีกทางหนึ่งด้วย

6. จัดค่ายเยาวชนเพื่อรักการอ่าน เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนที่เป็นกลุ่มสนใจได้ร่วมกันมีกิจกรรม ทั้งที่เป็นสาระความรู้และเป็นนันทนาการสนุกสนานเพลิดเพลิน ได้ท่องเที่ยวไปในสถานที่ส่งเสริมให้รักการอ่านเพิ่มขึ้น

จากการที่ได้รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่า องค์ประกอบที่สำคัญของนิสัรักอ่าน มาจากการเอาใจใส่ดูแล ในเรื่องของการอ่านที่มีประโยชน์ มีความสนใจใฝ่รู้ในการอ่าน ความสม่ำเสมอในการอ่าน และเจตคติต่อการอ่าน และสิ่งสำคัญที่สุด เมื่อสถาบันครอบครัวและโรงเรียนมีส่วนสำคัญอย่างมากที่เป็นตัวเริ่มต้นในการอบรมดูแลเอาใจใส่ เพื่อให้เด็กเกิดพฤติกรรมที่นิสัรักการอ่าน โดยครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในโรงเรียนเป็นแบบอย่างที่ดี

ลักษณะของบุคคลที่มีคุณลักษณะศึกษาด้านนิสัรักการอ่าน

คุณลักษณะศึกษาด้านนิสัรักนิสัรักการอ่าน ประกอบด้วยความสนใจใฝ่รู้ในการอ่าน ความสม่ำเสมอในการอ่าน และเจตคติที่ดีต่อการอ่าน ซึ่งได้มีนักการศึกษานักวิชาการได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับคุณลักษณะศึกษาด้านนิสัรักการอ่าน ดังนี้

1. ความสนใจใฝ่รู้ในการอ่าน

คุณลักษณะด้านความสนใจใฝ่รู้ในการอ่าน เป็นคุณลักษณะที่ทำให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ ซึ่งมีนักการศึกษาและนักวิชาการได้ให้ความหมายและพฤติกรรมบ่งชี้ไว้ในแง่มุมต่างๆกัน ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ (2541: 6) ได้ให้ความหมาย ความสนใจใฝ่รู้ในการอ่านว่า เป็นคุณลักษณะทางจิตใจ และพฤติกรรมที่แสดงถึงความกระตือรือร้น สนใจฝึกฝนคิดค้น แสวงหาความรู้ด้านต่างๆ ตลอดจนความสามารถในการจำแนก เปรียบเทียบ และวิเคราะห์ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ในการทำดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และมีพฤติกรรมบ่งชี้ ดังนี้

1. ความกระตือรือร้น
2. ความกล้า ความริเริ่ม และตัดสินใจ
3. ความเพียรพยายาม มุ่งมั่น ทำให้ดีกว่าเดิมอยู่เสมอ
4. การแสวงหาแนวทางใหม่ๆ
5. ความใฝ่ฝันและจินตนาการ
6. ความชอบ ความชื่นชมและเห็นคุณค่าของสิ่งต่างๆ

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2541: 39) ได้กล่าวว่า ความสนใจใฝ่รู้ในการอ่าน หมายถึง การเรียนรู้ที่จะแสวงหาความรู้อย่างกว้างขวาง และเพียงพอกับโอกาสที่จะสามารถทำงานได้ และเพื่อจะได้ประโยชน์จากโอกาสทางการศึกษาที่มีให้ตลอดชีวิต

บงอร เกิดคำ (2549: 26) ได้สรุป ความสนใจใฝ่รู้ในการอ่าน หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่มีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ และแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร พฤติกรรมที่แสดงถึงความสนใจใฝ่รู้ในการอ่าน มีดังนี้ คือ

1. เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ อยู่เสมอ
2. แสวงหาแนวคิดและวิธีการใหม่ๆ
3. หมั่นศึกษาหาความรู้ด้านต่างๆเพิ่มเติม

จากการศึกษา สรุปได้ว่า คุณลักษณะนิสัยรักการอ่าน หมายถึง กิจกรรมที่เกิดขึ้นกับบุคคลที่ที่แสดงออกถึงพฤติกรรมที่มุ่งมั่น พยายาม ต้องการแสวงหาจินตนาการ เพื่อให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ กับตัวอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งมีพฤติกรรม ดังนี้

1. ความอยากรู้อยากเห็น
2. ชอบเรียนรู้สิ่งใหม่ตลอดเวลา
3. ชอบจินตนาการ และมีความคิดริเริ่ม
4. ต้องการพัฒนาตนเองตลอดเวลา เพื่อต้องการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ

2. ความสม่ำเสมอในการอ่าน

ความสม่ำเสมอเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมนิสัยรักการอ่าน ซึ่งมี นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ทัศนะไว้ต่างๆ กัน ดังนี้

ดวงพร พวงเพชร (2541 : 14-15) การอ่านอย่างสม่ำเสมอ หมายถึง การอ่านทุกครั้งที่มีโอกาส การใช้เวลาว่างในการอ่าน และหาโอกาสเพื่อการอ่าน อ่านโดยไม่เลือกเวลาสถานที่ มีความต้องการอ่านโดยไม่จำเป็นต้องบังคับ มีความรู้สึกพอใจที่จะอ่านอย่างไม่มีการสิ้นสุด อ่านโดยไม่ต้องรอความอนุเคราะห์ หรือพึ่งพาคนอื่น

ทวิศักดิ์ เดชาเลิศ (2528 : 7 อ้างถึงใน บังอร เกิดคำ 2549: 26) ได้กล่าวว่า ความสม่ำเสมอในการอ่าน หมายถึง พฤติกรรมที่เกิดขึ้นอย่างเป็นประจำวันทุกวัน ซึ่งสอดคล้องกับวิฑูรย์ รองศรีแย้ม (2528: 7) ที่ได้กล่าวว่า ความสม่ำเสมอในการอ่าน เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นบ่อยๆ เป็นประจำทุก ๆ วัน

สรุปได้ว่า การอ่านอย่างสม่ำเสมอเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสนใจในการอ่าน ใช้เวลาว่างในการอ่านเป็นส่วนมาก โดยคิดเป็นนิสัย ทำเป็นประจำทุก ๆ วัน

ความสำคัญของคุณลักษณะศึกษาด้านนิสัยรักการอ่าน

ความสำคัญของคุณลักษณะศึกษาด้านนิสัยรักการอ่าน ได้มีผู้รู้หลายท่านได้แสดงความคิดเห็นไว้ดังนี้

อันธิกา วงษ์จำปา (2549: 56) ได้กล่าวถึงความสำคัญนิสัยรักการอ่านว่า นิสัยรักการอ่านจะเกิดขึ้นเองในตัวบุคคลยากมาก หากไม่ได้รับการส่งเสริมและปลูกฝังให้รักการอ่านจนเป็นนิสัย เพราะการอ่านไม่ใช่ทักษะที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ (Having a nature talent) การอ่านไม่ใช่พรสวรรค์ที่ติดตัวมาโดยเฉพาะสำหรับบางคน และการอ่านไม่ใช่กรรมพันธุ์ แต่การอ่านเป็นสิ่งที่ต้องฝึกฝน ต้องอ่านมากๆ จนกระทั่งเกิดเป็นนิสัยรักการอ่านอย่างไรก็ตามนิสัยรักการอ่านไม่สามารถจะปลูกฝังได้ในระยะเวลาอันสั้น หรือในผู้ที่พ้นวัยเด็กแล้ว การสร้างนิสัยรักการอ่านให้ได้ผลนั้นจะต้องเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก โดยมีพ่อแม่ ผู้ปกครองและครูเป็นผู้ปลูกฝังตลอดจนจัดสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลให้เป็นปัจจัยส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542 : 55-56) ได้กล่าวถึงความสำคัญของนิสัยรักการอ่านว่า การสร้างนิสัยรักการอ่านมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพของมนุษย์ ซึ่งจะต้องเริ่มจากการสร้างความสนใจในการอ่านของเด็ก และส่งเสริมการอ่านตั้งแต่ก่อนเข้าโรงเรียน ในปัจจุบันวิทยาการต่าง ๆ เจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว มีนักวิทยาศาสตร์ นักจิตวิทยา นักการศึกษา และแพทย์ผู้เชี่ยวชาญเรื่องเด็กทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศหลายคนพบว่า การสร้างความสนใจในการอ่านมีความสำคัญมาก ควรเริ่มตั้งแต่ขณะที่เป็นทารกอยู่ในครรภ์ของมารดา จึงจะได้ผลดีต่อสมองของเด็กทารก และเมื่อเด็กเติบโตขึ้นมาก็ต้องปลูกฝังและสร้างความสนใจในการอ่านไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งมีนิสัยรักการอ่าน เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่จะทำให้ประสบความสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียน ประสบความสำเร็จในชีวิต ในหน้าที่การงาน และมีนิสัยรักการอ่านไปตลอดชีวิต

ดวงพร พวงเพชร (2541 : 17) ได้กล่าวว่า การอ่านช่วยให้มนุษย์ได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ และเป็นพื้นฐานที่จะช่วยพัฒนามนุษย์ให้เจริญขึ้น มีการตัดสินใจที่ถูกต้อง อีกทั้งการอ่านยังเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการศึกษาทุกระดับ ผู้ที่อ่านมากก็ย่อมจะได้รับประโยชน์มาก และการอ่านที่มีประสิทธิภาพย่อมทำให้ประสบความสำเร็จในการเรียนทุกสาขาวิชา

รัตพร ชังธาดา (2531 : 157-158 อ้างถึงใน ปราณี นาคมทอง, 2548: 8) สรุปความสำคัญของการอ่านไว้ดังนี้

1. การอ่านเป็นการรับสารที่ผู้ส่งสารแสดงออกมา โดยใช้คำและภาพในรูปแบบของหนังสือ สิ่งพิมพ์อื่น ๆ และสิ่งที่เขียน
2. การอ่านเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งในการศึกษาหาความรู้ การอ่าน คือ ถนนแห่งความรู้ การศึกษาทุกอย่างต้องอาศัยการอ่าน สภาพปัจจุบันในชีวิตจริงต้องใช้อ่านจึงจะอยู่ในสังคมอย่างมีความเท่าเทียม และย้ำว่า The more reading, the more learning
3. การอ่านเป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประสบการณ์บางอย่างที่ไม่อาจมีได้ในชีวิต
4. การอ่านทำให้รู้เรื่องราวต่างๆ ทั้งใกล้ไกล อดีตและปัจจุบัน อันมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต
5. การอ่านช่วยให้ผู้อ่านเกิดสติปัญญา มีความรู้กว้างขวาง เข้าใจตนเอง มีทัศนคติที่ถูกต้อง สามารถวินิจฉัยความถูกต้องของเรื่องต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
6. การอ่านช่วยให้เป็นคนที่ยิ้มแย้มขอมรับ เพราะผู้ที่อ่านมากย่อมรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ดี มีความสุขอยู่ในสังคม
7. การอ่านช่วยยกฐานะทางสังคม ช่วยให้คนในสังคมรู้ข้อเท็จจริง รู้วิธีที่จะยกฐานะทางสังคม การอ่านจะช่วยขจัดความเข้าใจผิดสังคมไปสู่จุดที่ต้องการร่วมกัน
8. การอ่านเป็นเครื่องวัดความเจริญของประเทศชาติประการหนึ่ง กล่าวคือ ประเทศที่เจริญ จำนวนผู้รู้หนังสือมีอัตราสูงมาก
9. การอ่านเป็นการแสวงหาความเพลิดเพลิน ผ่อนคลายความเครียด และความวิตกกังวล
10. การอ่านเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
11. การอ่านเป็นการช่วยส่งเสริมสุขภาพจิตของผู้อ่านและผู้เขียนให้ดีขึ้น
12. การอ่านเป็นสิ่งจำเป็นที่ให้ประโยชน์แก่มนุษย์มากทุกด้าน และทุกโอกาสทั้งในด้านการศึกษาหาความรู้ การประกอบอาชีพ และการพักผ่อนหย่อนใจ การอ่านช่วยส่งเสริมความรู้ ความคิดของคนให้เพิ่มพูนยิ่งขึ้น

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงบรรยายถึงความสำคัญของการอ่านหนังสือ ในการประชุมใหญ่สามัญประจำปี พ.ศ. 2530 ของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย สรุปลงได้ดังนี้ (จินตนา ไบกาชุย, 2535 : 48-49 อ้างถึงใน ปราณี นาคมทอง, 2548 : 8)

1. การอ่านหนังสือทำให้ได้เนื้อหาสาระความรู้มากกว่าการศึกษาหาความรู้ด้วยวิธีอื่น ๆ เช่น การฟัง เป็นต้น
2. ผู้อ่านสามารถอ่านหนังสือได้โดยไม่มีการจำกัดเวลาและสถานที่ สามารถนำไปไหนมาไหนได้
3. หนังสือเก็บได้นานกว่าสื่ออย่างอื่น ซึ่งมักมีอายุการใช้งานโดยจำกัด
4. ผู้อ่านสามารถฝึกการคิดและสร้างจินตนาการได้เองในขณะที่อ่าน
5. การอ่านส่งเสริมให้มีสมาธิ มีสมาธิมากกว่าและมากกว่าสื่ออย่างอื่น ทั้งนี้เพราะขณะอ่านจิตใจจะมุ่งอยู่กับข้อความ พินิจพิเคราะห์ข้อความ
6. ผู้อ่านเป็นผู้กำหนดการอ่านได้ด้วยตนเองจะอ่านคราว ๆ อ่านละเอียด อ่านข้ามหรืออ่านทุกตัวอักษร เป็นไปตามใจของผู้อ่าน หรือจะเลือกอ่านเล่มไหนก็ได้ เพราะหนังสือมีมากสามารถเลือกอ่านได้เอง
7. หนังสือหลากหลายรูปแบบและราคาถูกกว่าสื่ออย่างอื่น จึงทำให้สมองผู้อ่านเปิดกว้าง สร้างแนวคิดที่ตระหนักรู้ได้มากกว่า ทำให้ผู้อ่านไม่ติดอยู่กับแนวคิดใดโดยเฉพาะ
8. ผู้อ่านเกิดความคิดเห็นได้ด้วยตนเอง วินิจฉัยเนื้อหาสาระได้ด้วยตนเองรวมทั้งหนังสือบางเล่ม สามารถนำไปปฏิบัติได้ด้วย เมื่อปฏิบัติแล้วก็เกิดผลดี

ปราณี นาคมทอง (2548 : 10) ได้สรุปเกี่ยวกับความสำคัญในการอ่านว่า การอ่านมีความสำคัญและเป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาบุคคลและสังคม เพราะการอ่านให้ประโยชน์แก่นุชย์ทุกด้าน และทุกโอกาส ทั้งด้านการศึกษาหาความรู้ การประกอบอาชีพ การรักษาสุขภาพอนามัยและการพักผ่อนหย่อนใจ นอกจากนี้การอ่านยังช่วยให้บุคคลได้เลือกแนวทางที่เหมาะสมในการอยู่ร่วมกันในสังคม และนำความรู้ที่ได้จากการอ่านไปพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นต่อไป

มัทนา นาคะบุตร (2542 : 6-7) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่าน ไว้ดังนี้

1. การอ่านหนังสือหรือสิ่งพิมพ์เป็นกุญแจสู่มรดกทางวัฒนธรรมและนำสู่วิทยาการวิทยาศาสตร์ การอ่านทำให้คนเข้าใจตนเอง และสังคม รู้จักการอยู่ร่วมในสังคม การปรับตัว และเป็นส่วนที่ดีของสังคม
2. การอ่านช่วยสร้างความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจรับรู้ความเป็นไปและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ธุรกิจการค้า ตลาดหุ้นและการลงทุนทั้งปวง

3. การอ่านช่วยส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยให้มั่นคงได้ ถ้าประชาชนมีความรอบรู้รับรู้ การสื่อสารข้อมูล รับรู้ทักษะ เลือกรักและตัดสินใจได้อย่างเสรี มีเหตุผล

4. การอ่านช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลชีวิตของบุคคล การอ่านมีความสำคัญต่อวิถี ชีวิตของบุคคลทุกสาขาวิชาชีพไม่ว่าจะเป็นแพทย์ ครู อาจารย์ นักกฎหมาย พ่อค้า นักธุรกิจ นักการทูต นักการเมือง ฯลฯ การเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ จากหนังสือ จะช่วยให้มีความสำเร็จในวิชาชีพได้ เป็นอย่างดี

5. การอ่านช่วยพัฒนาสังคมประเทศใดมีประชากรที่รู้หนังสือและรักการอ่าน จะทำให้ คุณภาพชีวิตของประชากรในประเทศนั้นดีขึ้น ซึ่งทำให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองแก่สังคมและ ประเทศชาติ

ความสำคัญของคุณลักษณะศึกษาด้านนิสัยรักการอ่านสรุปได้ว่า การอ่านช่วยพัฒนาคุณภาพ ชีวิตของมนุษย์ เป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์ มีความรู้กว้าง มีประโยชน์ในการดำเนินชีวิต มี สติปัญญา มีทัศนคติที่ดี ถูกต้อง สามารถวินิจฉัยความถูกต้องของเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังสามารถพัฒนามนุษย์ สังคม และประเทศชาติอีกต่อไป

กิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะนิสัยรักการอ่าน

กิจกรรมที่จะช่วยเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านมีวิธีการหลากหลาย ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ และกลุ่มเป้าหมาย แม้นมาส ชาลิต (2544 : 16-17) ได้กล่าวไว้ว่า กิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน คือ การกระทำต่างๆ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความสนใจในการอ่าน เห็นควรสำคัญและ ความจำเป็นของการอ่าน เกิดความเพลิดเพลินในการอ่าน พยายามพัฒนาการอ่านของตนให้ถึง ระดับการอ่านเป็นและอ่านจนเป็นนิสัย กิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านจะมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. เข้าใจ โดยให้บุคคลที่เป็นกลุ่มเป้าหมายอาจเป็นคนเดียวหรือเป็นกลุ่ม หรือคนทั่วไป ให้เกิดความอยากอ่านหนังสือ โดยเฉพาะหนังสือที่มีคุณภาพตามที่ประสงค์ หรือที่ผู้จัดกิจกรรม เห็นว่าควรอ่านกิจกรรมจะชี้ให้เห็นว่าการอ่านเป็นสิ่งจำเป็นมีความสำคัญมีประโยชน์ต่อบุคคล และสังคมนานาประการ

2. จูงใจ ให้บุคคลที่เป็นกลุ่มเป้าหมายเกิดความพยายามที่จะอ่านให้แตกฉานเพื่อจะได้รู้ เรื่องราวอันน่ารู้ น่าสนุก ที่มีอยู่ในหนังสือตามที่ผู้จัดกิจกรรมนำมากล่าว

3. กระตุ้น แนะนำให้ผู้อ่านรู้อยากเห็น เรื่องราวต่างๆ ที่อยู่ในหนังสือมากมายหลายอย่าง การอ่านหนังสือทำให้ผู้อ่านรู้รอบ และรู้สึกซึ่ง เปิดความคิดให้กว้าง เมื่ออ่านเรื่องหนึ่งแล้ว ก็อยาก อ่านอีกเรื่องหนึ่งต่อไป จนกระทั่งมีความรู้สึกว่าการอ่านเป็นกิจกรรมประจำวันที่จะขาดเสียไม่ได้

4. สร้างบรรยากาศการอ่าน ให้เกิดขึ้นในบ้าน ในโรงเรียน ในสังคม นอกจากกิจกรรม จะเร้าใจ จูงใจให้อ่าน และกระตุ้นให้เปิดความคิดให้กว้างแล้ว กิจกรรมส่งเสริมการอ่านจะเกี่ยวข้องกับการผลิตวัสดุการอ่านให้เหมาะสม การสร้างและปรับปรุงแหล่งวัสดุการอ่านให้มีเพียงพอ การบูรณาการอ่านเข้าไว้ในการเรียนการสอน และในการตัดสินใจในเพื่อดำเนินการต่างๆ

กรมวิชาการ (2546 : 86-87) ได้กล่าวว่า กิจกรรมเพื่อส่งเสริมการอ่านมีหลายแบบด้วยกัน ดังนี้

1. กิจกรรมซึ่งเร้าโสตประสาท ชวนให้ฟัง ใช้เสียงและคำพูดเป็นหลัก กิจกรรมประเภทนี้ ได้แก่ การเล่านิทานให้ฟัง การเล่าเรื่องจากหนังสือ การอ่านหนังสือให้ฟัง การแนะนำหนังสือ ด้วยปากเปล่า การบรรยาย การอภิปราย การได้วาทีเกี่ยวกับหนังสือ การบรรเลงดนตรีและร้องเพลงจากบทละครเรื่อง ทำให้เกิดความเพลิดเพลินในอรรถรส ถ้อยคำนั้นนอกจากฟังเพราะแล้วยังทำให้มองเห็นภาพ ได้กลิ่น ทำให้รู้สึกอโรย ได้รู้สึกสัมผัสความร้อนหนาว รู้สึกดีใจ เสียใจ เกลียดขง รัก แซ่มชื่น สงบ ฯลฯ ในการจัดกิจกรรมซึ่งเน้นให้รู้จักเพลิดเพลินในอรรถรส ไม่ควรใช้อุปกรณ์ที่เบี่ยงเบนความสนใจไปทางอื่น เช่น ภาพ การใช้ท่าทาง ฯลฯ ยกเว้นเมื่อจำเป็น ที่ต้องการให้ผู้ฟังเข้าใจสิ่งที่กำลังพูดถึงเท่านั้น

2. กิจกรรมซึ่งเร้าจักขุประสาท ชวนให้ดู เพ่งพินิจ และอ่านความหมายของสิ่งที่เห็น กิจกรรมประเภทนี้ ได้แก่ การจัดแสดงภาพชนิดต่าง ๆ อาทิ ภาพถ่าย ภาพที่ตัดเก็บรวบรวมจากวารสารหรือปฏิทิน เป็นเรื่อง เป็นชุด ภาพเขียน ภาพประกอบหนังสือ นิทรรศการหนังสือ สิ่งของต่างๆ ในการแสดงภาพ หนังสือ และสิ่งของจะมีคำบรรยาย อธิบายสิ่งแสดง สรุปข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการแสดง ประวัติ มุ่งให้ผู้ชมใช้สมาธิในการชม เช่นเดียวกับเสียง ภาพ สิ่งที่แสดงตลอดจนคำเขียนอธิบายภาพ นอกจากเร้าจักขุสัมผัสแล้ว ยังมีส่วนทำให้ได้ยินเสียง ได้สัมผัส ได้เกิดความรู้สึกต่าง ๆ ด้วย

3. กิจกรรมซึ่งเร้าโสตและจักขุประสาทในขณะเดียวกัน ได้แก่ กิจกรรมซึ่งชวนให้ฟังและดูไปพร้อม ๆ กัน ประสานประสาททั้งสองให้ทำงานร่วมกัน อาทิ เล่านิทาน โดยให้ดูภาพประกอบซึ่งจัดเตรียมไว้โดยเฉพาะ เล่านิทานและให้ดูภาพประกอบในหนังสือ เล่านิทานโดยใช้โสตทัศน์ วัสดุประกอบ ฉายภาพนิ่ง ซึ่งมีคำบรรยาย ฉายภาพยนตร์ ฉายแบบบันทึกเสียงและภาพสาธิต เทคนิควิธีการบางอย่างจากหนังสือที่นำมาจัดนิทรรศการ การจัดสัปดาห์ห้องสมุด

4. กิจกรรมซึ่งให้ผู้เป็นเป้าหมายได้ร่วมกัน กิจกรรมประเภทนี้จะช่วยให้ผู้เป็นเป้าหมายเกิดความสนุกและภาคภูมิใจ รู้สึกว่าตนเองมีความสามารถ เช่น เมื่อเล่านิทานแล้ว ก็ให้ผู้ฟังวาดภาพประกอบ ให้แสดงท่าทางประกอบ ให้ร้องเพลงตามตัวละครในนิทาน ให้แข่งกันเล่าเรื่อง

ที่ได้ฟังไปแล้ว ให้ตอบคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่ได้ฟัง ให้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวละครหรือเหตุการณ์ตอนใดตอนหนึ่งในนิทาน ให้รวมวงสนทนา หรือ ได้ว่าที่เกี่ยวกับหนังสือ

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542 : 105-108) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน จัดได้หลายรูปแบบ ดังนี้

1. การเล่านิทาน คือ การเล่าเรื่องที่มีผู้เล่าสืบกันมา หรือเล่าเรื่องจากหนังสือนิทานที่มีผู้แต่งขึ้นมา ได้แก่ (1) การเล่านิทานในห้องสมุด และ(2) การแข่งขันการเล่านิทาน

2. การเสนอหนังสือหรือวัสดุการอ่าน และสื่อการอ่านต่าง ๆ คือ การแนะนำทรัพยากรสารสนเทศที่น่าสนใจให้กับผู้อ่าน เพื่อดึงดูดความสนใจให้ผู้อ่านนั่นเอง ได้แก่

(1) การเล่าเรื่องหนังสือ (2) การแนะนำหนังสือ (3) การอ่านหนังสือให้ฟัง (4) การสนทนาเกี่ยวกับหนังสือ (5) การอภิปรายเกี่ยวกับหนังสือ (6) การบรรยายเกี่ยวกับหนังสือ (7) การได้ว่าที่เกี่ยวกับหนังสือ (8) การจัดทำรายชื่อทรัพยากรสารสนเทศ และการทำบรรณนิทัศน์ และ(9) การจัดนิทรรศการ

3. การแสดงนาฏกรรมและอื่น ๆ เช่น (1) การแสดงละคร (2) การแสดงจินตลีลา (3) การร้องเพลง (4) การแสดงละครใบ้ และ(5) การแสดงละครหุ่น

4. การทำกฤตภาค คือ การตัดปะ ข่าวดู บทความ รูปภาพ หรือทั้งรูปภาพและเรื่องที่น่าสนใจเพื่อให้บริการผู้อ่าน ได้แก่ (1) การจัดทำกฤตภาคเป็นเล่ม และ(2) การทำกฤตภาพข่าวติดที่ป้ายนิทรรศการด้านหลังห้องเรียนทุกวัน

5. การแข่งขันต่าง ๆ จากการอ่าน คือ การแสดงความสามารถในการอ่านอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ (1) แข่งขันเปิดพจนานุกรมทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ (2) แข่งขันตอบปัญหาจากหนังสือ เช่น แข่งขันตอบปัญหาหนังสือสารานุกรมสำหรับเยาวชน แข่งขันตอบปัญหาสารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน แข่งขันตอบปัญหา The World Book Encyclopedia ฯลฯ (3) การแข่งขันได้ว่าที่ (4) การแข่งขันตอบปัญหาต่างๆ ไป และ(5) การแข่งขันตอบปัญหาสาขาวิชาต่าง ๆ เช่น ปัญหาวิทยาศาสตร์ กฎหมาย เป็นต้น

6. การประกวดเกี่ยวกับการอ่าน ได้แก่ (1) ประกวดการอ่านร้องกรอง และร้อยแก้ว (2) ประกวดการอ่านทำนองเสนาะ (3) ประกวดการอ่านบทสนทนา (4) ประกวดการอ่านบทละคร และ(5) ประกวดการอ่านข่าว

7. การเล่นเกมที่นำไปสู่การอ่าน ได้แก่ (1) เกมของเล่นต่าง ๆ และเกมคอมพิวเตอร์ (2) เกมการวาดภาพ (3) เกมเติมคำศัพท์ (4) เกมค้นหาคำ (5) เกมทายปัญหา (6) เกมต่อคำพังเพย (7) เกมการละเล่นต่าง ๆ (8) เกมพับกระดาษ และ(9) เกมประดิษฐ์สิ่งของต่างๆ เป็นต้น

8. การจัดทำโครงการกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ได้แก่ (1) โครงการสัปดาห์ห้องสมุด (2) โครงการยอคนักอ่าน (3) โครงการอ่านหนังสือให้ฟัง (4) โครงการแนะนำหนังสือ (5) โครงการเสนอหนังสือในรูปแบบต่างๆ (6) โครงการหนังสือดีที่นำอ่าน (7) โครงการหนังสือใหม่ในวันนี้ (8) โครงการหนังสือสู่ชนบท (9) โครงการหนังสือดีคือเพื่อนคู่คิด (10) โครงการยอคนักอ่านระดับประถมศึกษา (11) โครงการยอคนักอ่านระดับมัธยมศึกษา (12) โครงการยอคนักอ่านระดับประชาชน (13) โครงการจัดนิทรรศการ (14) โครงการอ่านวรรณคดีสัญจร (15) โครงการรักษาสีงแวดล้อม (16) โครงการประกวดเล่านิทาน (17) โครงการประกวดเรื่องสั้นสะท้อนปัญหาสิ่งแวดล้อม (18) โครงการประกวดการอ่านสุนทรพจน์ (19) โครงการจัดตั้งห้องสมุดในชนบท (20) โครงการทอดผ้าป่าหนังสือ (21) โครงการอ่านหนังสือวิทยาศาสตร์ (22) โครงการประกวดการเขียนเรียงความ (23) โครงการประกวดคำขวัญห้องสมุด (24) โครงการปัญหาพาสุนัขจากการอ่าน (25) โครงการแสดงละคร (26) โครงการอ่านตามสาย (27) โครงการแสดงละครหุ่น (28) โครงการละครใบ้ (29) โครงการพี่เล่นให้น้องฟัง (30) โครงการจัดตั้งชมรมนักอ่าน (31) โครงการออกค่ายนักอ่าน (32) โครงการเยาวชนพบนักเขียน และ (33) โครงการอ่านนิทานภาษาอังกฤษ เป็นต้น

จากกิจกรรมของนิศัยรักการอ่านจากเอกสารและงานวิจัยดังกล่าวผู้วิจัยสรุปได้ว่า กระบวนการจัดกิจกรรม มีความสำคัญอย่างมากที่จะทำให้เกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยผ่านกระบวนการต่าง ๆ ที่ผู้สอนต้องมีความหลากหลายในการสอน โดยไม่ใช่สอนแต่บรรยายโดยไม่แทรกกิจกรรมกับผู้เรียน ดังนั้นกิจกรรมเป็นวิธีหนึ่งที่จะทำให้ผู้เรียนมีนิสัยรักอ่าน ชอบที่จะอ่านหนังสือ ชอบที่จะเก็บหนังสือที่มีประโยชน์

คุณลักษณะศึกษาด้านความคิดสร้างสรรค์

ความหมายของคุณลักษณะศึกษาคิดสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถของสมองที่มีอยู่ในมนุษย์ ที่สามารถคิดค้น สิ่งใหม่ ๆ ที่มีคุณค่า นักการศึกษาและนักจิตวิทยาหลายท่านได้ให้ความหมายเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ ไว้ในแง่มุมต่าง ๆ ดังนี้

กรมวิชาการ (2534 : 2) ได้กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถในการมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ โดยสิ่งเร้าเป็นตัวกระตุ้นทำให้เกิดความคิดใหม่ต่อเนื่องกันไป

ความคิดสร้างสรรค์ประกอบด้วยความคล่องในการคิด ความคิดยืดหยุ่นและความคิดที่เป็นของตนเอง โดยเฉพาะหรือความคิดริเริ่ม

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2545 : 2) ได้กล่าวว่า ความคิดเชิงสร้างสรรค์ หมายถึง การขยายขอบเขตความคิดออกไปจากกรอบความคิดเดิมที่มีอยู่สู่ความคิดใหม่ ๆ ที่ไม่เคยมีมาก่อนเพื่อค้นหาคำตอบที่ดีที่สุดให้กับปัญหาที่เกิดขึ้น

สมศักดิ์ ภักฎาจารย์ (2537: 2) ได้กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ เป็นเรื่องที่สลับซับซ้อนยากแก่การให้คำจำกัดความ ถ้าพิจารณาความคิดสร้างสรรค์ในเชิงผลงาน ผลงานนั้นต้องเป็นงานที่แปลกใหม่และมีคุณค่า ถ้าพิจารณาความคิดสร้างสรรค์ในเชิงกระบวนการ กระบวนการคิดสร้างสรรค์ คือ การเชื่อมโยงสัมพันธ์สิ่งของหรือความคิด ที่มีความแตกต่างกันมากเข้าด้วยกัน ถ้าพิจารณาความคิดสร้างสรรค์เชิงบุคคล บุคคลนั้นต้องเป็นคนที่มีความแปลก เป็นตัวของตัวเอง เป็นผู้ที่มีความคิดคล่อง มีความคิดยืดหยุ่น และสามารถให้รายละเอียดในความคิดนั้น ๆ ได้

ทวีศักดิ์ แก้วทอง (2546 : 12) ได้ให้ความหมายว่า ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการคิด โดยแสดงออกมาได้หลากหลายเพื่อให้ได้สิ่งที่แปลกใหม่ หรือเปลี่ยนแปลงไม่ซ้ำกับผู้อื่นโดยอาศัยสมรรถภาพด้านหนึ่ง

อารี พันธุ์ณี (2537 : 9) ได้ให้ความหมายว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการทางสมองที่คิดในลักษณะอนกนัย นำไปสู่การคิดค้นพบ สิ่งแปลกใหม่ด้วยการคิดดัดแปลง ประยุกต์จากความคิดเดิมผสมผสานกันให้เกิดสิ่งใหม่ รวมทั้งการประดิษฐ์คิดค้นพบสิ่งต่าง ๆ ตลอดจนวิธีการคิด ทฤษฎี และหลักการ ได้สำเร็จ ความคิดสร้างสรรค์จะเกิดขึ้นได้มิใช่เพียงแต่คิดในสิ่งที่เป็นไปได้ หรือสิ่งที่เป็นเหตุผลเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ต้องควบคู่กันไปกับความพยายามที่จะสร้างความคิดฝันหรือจินตนาการให้เป็นไปได้ หรือที่เรียกว่าเป็นจินตนาการการประยุกต์ จึงจะทำให้เกิดผลงานความคิดสร้างสรรค์ขึ้น

Guilford (1967 อ้างถึงใน ทนงเกียรติ พลไชยา, 2549: 9) ความคิดสร้างสรรค์ เป็นลักษณะความคิดอนกนัย (Divergent thinking) เป็นความคิดหลากหลายแง่มุม คิดได้กว้างไกล เป็นลักษณะความคิดที่จะนำไปสู่กระคิดประดิษฐ์สิ่งแปลกใหม่ รวมถึงค้นพบวิธีการแก้ไขปัญหาได้สำเร็จด้วย

Wallach and Kogen (1965 อ้างถึงใน ทนงเกียรติ พลไชยา, 2549: 9) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ คือ ความสามารถในการคิดต่อเนื่องที่สัมพันธ์กันเป็นลูกโซ่ เรียกว่า ความคิดเชื่อมโยงสัมพันธ์ คือ เมื่อระลึกถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้วสิ่งนั้นจะช่วยเชื่อมโยงให้ระลึกถึงสิ่งอื่น ๆ ที่สัมพันธ์กันต่อไปได้เรื่อย ๆ ยิ่งคิดเชื่อมโยงได้มากเพียงไร ก็ยิ่งบ่งชี้ถึงความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ได้มากเพียงนั้น

Edward De Bono (1982 อ้างถึงใน ทวีศักดิ์ แก้วทอง 2546: 9) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถในการคิดนอกกรอบ (Lateral thinking) เพื่อสร้างแนวคิดใหม่ที่จะนำมาใช้แก้ปัญหาได้หลาย ๆ แนวคิด และนำแนวคิดเหล่านี้ไปพัฒนาต่อเพื่อให้สามารถใช้แก้ปัญหาที่ต้องการได้

จากการที่ได้ศึกษาความหมายและแนวคิดต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง พฤติกรรมของแต่ละบุคคลที่เกิดจากกระบวนการคิดของสมองทำให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ หรือสามารถดัดแปลงสิ่งที่มีอยู่แล้ว ให้แปลกจากเดิม มีคุณค่า และเป็นประโยชน์ต่อตนเอง และสังคม

ลักษณะของบุคคลที่มีคุณลักษณะศึกษาด้านความคิดสร้างสรรค์

ได้มีผู้ให้ความคิดเห็นต่อคุณลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ ดังนี้

Fromm (1963 อ้างถึงใน อารี พันธุ์มณี, 2543: 15) กล่าวถึงลักษณะของคนที่มีความคิดสร้างสรรค์ไว้ 4 ประการ คือ

1. มีความรู้สึกที่ง ปรหลาดใจที่พบเห็นของใหม่ที่น่าทึ่ง (Capacity of be puzzled) หรือปรหลาดใจ สนใจสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่หรือของใหม่ ๆ
2. มีสมาธิสูง (Ability to concentrate) การที่จะสร้างสิ่งใด ได้คิดอะไรออกก็ต่อ ง ไตร่ตรองในเรื่องนั้นเป็นเวลานาน ผู้ที่สร้างสรรค์จำเป็นจะต้องมีความสามารถทำจิตใจให้เป็นสมาธิ
3. สามารถที่จะยอมรับสิ่งที่ไม่แน่นอน และสิ่งที่เป็นข้อขัดแย้ง และความตึงเครียด ได้ (Ability to accept conflict and tension)

4. ความเต็มใจที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นใหม่ทุกวัน (Willingness to be born everyday) คือมีความกล้าหาญและศรัทธาที่จะผจญต่อสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ทุก ๆ วัน

Weschler (1961 อ้างถึงใน ประสาท อิศรปริดา, 2549: 143) กล่าวถึงคุณลักษณะสำคัญของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ไว้ 7 ประการ ไว้ดังนี้

1. มีความไวในการรับรู้สิ่งรอบตัว (Sensitivity to surroundings) เป็นผู้มีประสาทสัมผัสดี สามารถรับรู้ในสิ่งต่าง ๆ โดยที่คนปกติทั่วไปไม่สนใจ
2. มีความยืดหยุ่นทางการคิด (Mental flexibility) เป็นผู้มีความสามารถในการปรับตัวต่อสถานการณ์ใหม่ ๆ หรือการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว เมื่อเผชิญปัญหาจะละทิ้ง

ความคิดเก่าๆ เพื่อมองประเด็นใหม่ ๆ หรือมองปัญหาในหลายแง่หลายมุม มากกว่าการยึดอยู่กับแง่มุมใดแง่มุมหนึ่งตามความคิดเดิมที่มีอยู่

3. มีอิสระในการตัดสินใจหรือพิจารณาสิ่งต่างๆ (Independence of judgment) เป็นการตัดสินใจหรือพิจารณาประเด็นปัญหาหรือสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง โดยไม่สนใจว่าสิ่งที่ตนตัดสินนั้นจะแตกต่างจากคนส่วนใหญ่หรือไม่

4. มีความอดทนต่อภาวะคลุมเครือไม่ชัดเจน (Tolerance for ambiguity) เป็นผู้มีความคิดว่าความเห็นที่ตรงข้าม หรือภาวะปัญหาที่ซับซ้อนยุ่งเหยิงจะเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดประสบการณ์ที่มีคุณค่า นอกจากนี้ยังเป็นผู้มี ความอดทนต่อภาวะที่ไม่แน่นอน (Uncertainty) แม้ว่า จะเผชิญกับภาวะกดดันต่างๆ ในการแสวงหาแนวทางแก้ปัญหาก็ตาม

5. มีความสามารถเชิงนามธรรม (Ability to abstract) เป็นผู้มี ความสามารถวิเคราะห์ปัญหา และเข้าใจความสัมพันธ์ของตัวแปรที่เกี่ยวข้อง

6. มีความสามารถในการสังเคราะห์ (Ability to synthesize) เป็นผู้มีทักษะที่จะบูรณาการองค์ประกอบต่าง ๆ เข้าด้วยกันให้เป็นรูปแบบใหม่ หรือแนวทางแก้ปัญหาใหม่ ซึ่งมีคุณค่าหรือเกิดประโยชน์มากขึ้น

7. มีพลังและไม่อยู่นิ่ง (Restless urge) เป็นผู้มีแรงขับหรือแรงจูงใจสูงจะมองปัญหาต่าง ๆ ในลักษณะที่ท้าทายมากกว่าอุปสรรค จะเป็นผู้ตื่นตัวอยู่กับการคิดค้นหรือเสาะแสวงหาสิ่งที่ไม่รู้อยู่เสมอ มีพลังเหลือล้นที่จะทำงานหรือแก้ปัญหาที่ยาก ๆ โดยใช้เวลานานจนกระทั่งจะประสบผลสำเร็จ

อารี พันธุ์ณี (2543 : 19) ได้สรุปลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ ไว้ดังนี้

1. มีความสามารถในการคิดพลิกแพลงแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้ลุล่วงด้วยดี
2. ไม่ชอบทำตามอย่างผู้อื่นโดยไม่มีเหตุผล
3. มีจิตใจจดจ่อ และผูกพันกับงาน และมีความอดทนอย่างทรหด
4. เป็นผู้ไม่ยอมเลิกล้มอะไรง่าย ๆ หรือเป็นนักสู้ที่ดี
5. มีความคิดคำนึงหรือจินตนาการสูง
6. มีลักษณะความเป็นผู้นำ
7. มีลักษณะขี้เล่น รื่นเริง
8. ชอบรับประสบการณ์ใหม่ ๆ
9. นับถือตนเอง และเชื่อมั่นในตนเองสูง
10. มีความคิดอิสระและยืดหยุ่น
11. ยอมรับและสนใจสิ่งแปลก ๆ

12. มีความซับซ้อนในการรับรู้
13. กล้าหาญ กล้าเผชิญความจริง
14. ไม่ค่อยเคร่งครัดกับระเบียบแบบแผน
15. ไม่ยึดมั่น (Dogmatism) ในสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนเกินไป ชอบทำงานเพื่อความสุขและความพอใจของตนเอง
16. มีอารมณ์ขัน

องค์ประกอบของคุณลักษณะศึกษาด้านความคิดสร้างสรรค์

Guilford (1971 อ้างถึงใน ไพชยนต์ บุญสุภา, 2546: 23) ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ไว้ดังนี้

1. ความคิดริเริ่ม (Originality) หมายถึง ความแปลกใหม่ไม่ซ้ำกันกับความคิดคนอื่น และแตกต่างจากความคิดธรรมดา ความคิดริเริ่มอาจเกิดจากการคิดของเดิมที่มีอยู่แล้วให้แปลกแตกต่างจากที่เคยเห็น หรือสามารถพลิกเพลงให้กลายเป็นสิ่งที่ไม่คาดคิด ความคิดริเริ่มอาจเป็นการนำเอาความคิดเก่ามาปรุงแต่งผสมผสานจนเกิดเป็นของใหม่ ความคิดริเริ่มมีหลายระดับซึ่งอาจเป็นความคิดครั้งแรกที่เกิดขึ้นโดยไม่มีใครสอน แม้ว่าความคิดนั้นจะมีผู้อื่นไว้แล้วก็ตาม

2. ความคิดคล่องแคล่ว หมายถึง ปริมาณความคิดที่ไม่ซ้ำกัน ในเรื่องเดียวกันแบ่งเป็น 4 ประการ

2.1 ความคิดคล่องแคล่วทางด้านถ้อยคำ (Word Fluency) เป็นความสามารถในการใช้ถ้อยคำ

2.2 ความคิดคล่องแคล่วทางการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ (Associational Fluency) เป็นความสามารถที่คิดหาถ้อยคำที่เหมือนกัน หรือคล้ายกันได้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ในเวลาที่กำหนด

2.3 ความคิดคล่องแคล่วทางการแสดงออก (Expressional Fluency) เป็นความสามารถในการใช้วลีหรือประโยค และนำคำมาเรียงกันอย่างรวดเร็ว เพื่อให้ได้ประโยคที่ต้องการ

2.4 ความคล่องแคล่วในการคิด (Ideational Fluency) เป็นความสามารถที่จะคิดในสิ่งที่ต้องการภายในเวลาที่กำหนด

3. ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) หมายถึง ประเภทหรือแบบความคิด โดยแบ่งออกเป็น

3.1 ความคิดยืดหยุ่นที่เกิดขึ้นได้ทันที (Spontaneous Flexibility) เป็นความสามารถพยายามคิดได้หลายทางอย่างอิสระ ตัวอย่างของผู้ที่มีความยืดหยุ่นนี้อาจได้แก่ คิดประโยชน์ของหนังสือพิมพ์ว่ามีอะไรบ้าง ความคิดของผู้ที่มีความคิดยืดหยุ่นนี้สามารถจัดกลุ่มได้หลายทิศทางหรือหลายด้าน เช่น เพื่อรู้ข่าวสาร เพื่อโฆษณาสินค้า และธุรกิจ เป็นต้น ในขณะที่คนซึ่งไม่มีความคิดยืดหยุ่นจะคิดได้เพียงทิศทางเดียว เพื่อรับรู้ข่าวสาร

3.2 ความคิดยืดหยุ่นทางการดัดแปลง (Adapture Flexibility) หมายถึงความสามารถในการดัดแปลงความรู้ หรือประสบการณ์ให้เกิดประโยชน์หลาย ๆ ด้าน ซึ่งมีประโยชน์ต่อการแก้ปัญหา ผู้ที่มีความคิดยืดหยุ่นจะคิดดัดแปลงได้ไม่ซ้ำกัน

4. ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) หมายถึง ความคิดในรายละเอียดเป็นขั้นตอน สามารถอธิบายให้เห็นภาพชัดเจน หรือเป็นแผนงานที่สมบูรณ์ขึ้น ความคิดละเอียดลออจัดเป็นหลายละเอียดที่นำมาตกแต่ง ขยายความคิดครั้งแรกให้สมบูรณ์ขึ้น

Torrance (1973 อ้างถึงในทงนงเกียรติ พลไชยา, 2549: 10) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนในองค์ประกอบ ดังนี้

1. ความคิดคล่อง เป็นความสามารถในการคิดหาคำตอบได้อย่างหลากหลาย เพื่อตอบคำถามปลายเปิดและคำถามอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นความคิดทางภาษาหรือท่าทาง
2. ความคิดยืดหยุ่น เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาได้หลากหลาย คิดได้หลายแง่มุม และสามารถผสมผสานความรู้และประสบการณ์ให้เกิดประโยชน์ได้หลายด้าน
3. ความคิดริเริ่ม เป็นความคิดที่แปลกใหม่ แตกต่างไปจากความคิดเดิม เป็นความคิดที่แตกต่างจากคนอื่น เป็นการรวมกันของความคิดที่ไม่มีความสัมพันธ์กันมาก่อน ทั้งในด้านความคิดหรือการกระทำ

ความสำคัญของการพัฒนาคุณลักษณะศึกษาด้านความคิดสร้างสรรค์

จากแนวคิดที่ว่า การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาถึงพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ เพื่อเป็นแนวทางในการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ของเด็กให้เจริญต่อเนื่องถึงวัยผู้ใหญ่ต่อไป ความสำคัญในการพัฒนาการของความคิดสร้างสรรค์ในวัยต่าง ๆ ของ Torrance (1962: 84-105) ได้ศึกษาพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ของเด็กในวัยต่าง ๆ ไว้ดังนี้

1. วัยก่อนเข้าเรียน

ตั้งแต่เกิดถึง 2 ปี เด็กจะเริ่มมีจินตนาการในระยะนี้ พ่อแม่สามารถเสริมสร้าง

พัฒนาการให้แก่เด็กได้ด้วยการหาเกมเด็กเล่นต่าง ๆ ให้เด็กและควรรระมัดระวังความปลอดภัยของเด็กระหว่างที่เล่นด้วย

2 ปี – 4 ปี เด็กจะเริ่มเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ มีช่วงเวลาความสนใจสั้น ๆ และเริ่มเอาแต่ใจตนเอง ต้องการทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง เด็กจะอยากรู้อยากเห็น และถามปัญหาให้ผู้ใหญ่ראהได้บ่อย ๆ เด็กวัยนี้ควรมีของเด็กเล่นชนิดที่เปลี่ยนแปลงได้หลายรูปแบบ เช่น รูปเหลี่ยมสำหรับต่อหรือดินน้ำมัน จะทำให้เด็กมีจินตนาการได้ดีกว่าของเล่นที่มีรูปแบบแน่นอนตายตัว ผู้ใหญ่ควรชักจูงให้เด็กปลุกต้นไม้หรือเลี้ยงสัตว์ ให้เด็กทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง เด็กจะยินดีเมื่อทำได้สำเร็จควรรให้ความช่วยเหลือเล็ก ๆ น้อย ๆ หรือคอยปลอบโยนเมื่อเด็กทำไม่สำเร็จ

4 ปี – 6 ปี เด็กวัยนี้มีจินตนาการดี เริ่มเรียนรู้ถึงทักษะในการวางแผนการเล่นเรียนรู้ถึงหน้าที่ของผู้ใหญ่โดยผ่านการเล่น สามารถเชื่อมโยงเหตุการณ์เข้าด้วยกันแม้ว่าจะไม่เข้าใจเหตุผล เริ่มเรียนรู้ถึงอารมณ์ของผู้อื่นและเริ่มคิดได้ว่า การกระทำของตนเองจะทำให้ผู้อื่นรู้สึกอย่างไร ผู้ใหญ่ควรนำความคิดของเด็กมาใช้ประโยชน์บ้าง แม้ว่าจะไม่ดีเท่าผู้ใหญ่ ควรยอมให้เด็กทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตัวเองและคอยให้คำแนะนำ ควรตอบคำถามของเด็กและร่วมรับรู้ ในสิ่งที่เด็กคิด เด็กวัยนี้เป็นวัยที่ควรส่งเสริมจินตนาการ ด้านความคิดสร้างสรรค์

2. ประถมศึกษา

6 ปี – 8 ปี ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กจะลดลงในระยะของการเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 แต่เด็กวัยนี้จะรักการเรียนรู้ อยากรู้อยากเห็นมากขึ้น เอาแต่ใจตนเองเป็นศูนย์กลาง ระยะนี้เป็นช่วงเวลาที่จะให้ความคิดสร้างสรรค์ผ่านบทเรียนนิทาน หรือการอภิปรายผู้ใหญ่ควรช่วยให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นตนเอง และคอยตอบคำถามต่าง ๆ ของเด็ก

8 ปี – 10 ปี เด็กวัยนี้มีทักษะในการคิดสร้างสรรค์สูงขึ้นและสามารถนำความคิดนั้นไปใช้ได้จริง ๆ เด็กจะมักเลียนแบบวีระบุรุษ สามารถกระตุ้นให้ใช้ความคิดสร้างสรรค์หรือทักษะอื่น ๆ เพื่อช่วยเพื่อนฝูง เด็กสามารถทำงานที่ยากขึ้นได้ รู้จักถามปัญหาที่ซับซ้อนขึ้น รู้จักคิดมากขึ้น มีความกังวลใจในสิ่งที่ตนเองทำไม่ได้ และจะรู้สึกเสียใจถ้าไม่ได้รับความยุติธรรม เด็กวัยนี้ต้องการโอกาสที่จะได้แสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ ผู้ใหญ่ควรให้โอกาสนี้แก่เด็กพร้อมทั้งแสดงให้เด็กเห็นด้วยว่าความคิดของแกเป็นประโยชน์ แต่เด็กต้องการคำแนะนำสนับสนุนและปลอบโยนด้วย เมื่อต้องทำงานที่ยากมาก ๆ วัยนี้เป็นวัยที่เด็กควรเรียนรู้ว่าตนเองไม่สามารถทำทุกสิ่งทุกอย่างได้

10 ปี – 12 ปี เด็กจะชอบอ่านหนังสือและอยู่นิ่ง ๆ ได้นานขึ้น สามารถอ่านหนังสือหรือใช้ความคิดได้ที่ละมาก ๆ เป็นวัยที่มีพัฒนาการด้านศิลปะดนตรีได้อย่างรวดเร็ว เด็กวัยนี้มักจะชอบลองทำทุกสิ่งทุกอย่างด้วยตนเอง มีความคิดที่ละเอียดลึกซึ้งถึงข้อปลีกย่อยต่าง ๆ และมีความจำดี

สามารถแปลงหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ขณะนี้เป็นเวลาที่เหมาะสมสำรวจปรัชญาในตัวเด็ก รวมทั้งเป็นเวลาที่เหมาะสมกระตุ้น ให้เด็กหัดทำงานยาก ๆ และหัดตัดสินใจ

3. มัธยมศึกษา

12 ปี - 14 ปี เด็กวัยนี้จะเกี่ยวข้องกับกิจกรรมมาก และยังไม่มีการวางแผนสำหรับอนาคตของตนเอง รักสนุกไม่คำนึงถึงเหตุผล เด็กที่มีพรสวรรค์ จะมีการแสดงออกถึงจินตนาการของตนเองในด้านต่าง ๆ เช่น ศิลปะ ดนตรี หรือเรื่องยนต์ เป็นต้น เด็กจะเริ่มต่อต้านระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ต้องการที่จะมีส่วนร่วมตัดสินใจในเรื่องนี้เกี่ยวกับตนเอง เด็กวัยนี้มักมีความรู้สึกไม่มั่นใจตัวเอง เพราะการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย และอารมณ์ความสัมพันธ์ ระหว่างเพื่อนฝูงก็เปลี่ยนไป เพราะเด็กมักกลัวว่าเพื่อนฝูงจะไม่ยอมรับ เด็กควรมีโอกาสเรียนรู้ถึงการเลือกอาชีพ แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงภายหลังก็ตาม มีโอกาสทำงานที่ยากแต่น่าสนใจและที่สำคัญ คือไม่ควรทำให้เด็กแตกต่างไปจากกลุ่มเพื่อน ๆ แต่ควรใช้วิธีดึงกลุ่มเพื่อน ๆ ไปในทางที่ต้องการควรฝึกให้เด็กรู้จักสังเกต ความต้องการของคนอื่น และรู้จักเคารพความเห็นของผู้อื่น

กิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะศึกษาด้านความคิดสร้างสรรค์

กิจกรรมเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งพัฒนาได้ไม่ยาก ซึ่งครูสามารถนำเทคนิคหรือวิธีการต่างๆ มากกระตุ้นให้เกิดนิสัยและเจตคติในการทางสร้างสรรค์ แก่ผู้เรียน ซึ่งดังตัวอย่างรูปแบบการสอนที่มีความสำคัญมาเสนอ ดังนี้

4.4.1 รูปแบบการสอนวิธีการระดมพลังสมอง (Brainstorming)

Alex Osborn (1957 อ้างถึงในวนิช สุรารัตน์, 2544: 191 - 192) ได้เสนอวิธีการระดมพลังสมองโดยมีหลักการกว้าง ๆ ว่า ต้องการจะได้วิธีการแก้ปัญหาหลาย ๆ วิธีโดยไม่มีการประเมินหรือตัดสินว่า วิธีการอย่างใดเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม วิธีการนี้อาจสร้างปัญหาให้กับผู้ที่เริ่มใซ้อยู่บ้าง แต่เมื่อใซ้อย่างถูกต้องคล่องแคล่วแล้ว ผู้ที่ใซ้วิธีการนี้จะมีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้น หลักการที่จะต้องปฏิบัติเมื่อใซ้วิธีการระดมพลังสมองมี 4 ข้อ คือ

1. ห้ามวิพากษ์วิจารณ์ความคิดที่เกิดขึ้นไม่ว่ากรณีใด ๆ การตัดการวิพากษ์วิจารณ์จะช่วยใ้บุคคลที่อยู่ในกลุ่มสามารถรับรู้ใ้ได้อย่างอิสระ ไร้กังวล ซึ่งสถานการณ์ในลักษณะนี้จะเอื้ออำนวยต่อการเกิดความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ

2. ต้องการความคิดหลายๆ ความคิด ในลักษณะเชิงปริมาณ ความคิดที่มีปริมาณมาก ๆ จะยังเพิ่มโอกาสสำหรับการเลือกความคิดที่ดี ๆ ได้มากขึ้นด้วย

3. ความคิดทั้งหลายที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะผิดธรรมดาอย่างไร หรือจะมีลักษณะที่กว้างหรือไกลออกไปมากเท่าใดถือว่าเป็นสิ่งที่ดี ทุกคนจะต้องยอมรับได้ทั้งหมด เนื่องจากความคิดที่กล้าสม้ยหรือไร้สาระ สามารถเป็นพื้นฐานให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ได้

4. การตกแต่งหรือการผสมผสานความคิดต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เป็นสิ่งที่สามารถกระทำได้ เนื่องจากความคิดสร้างสรรค์สามารถเกิดขึ้นได้จากการจัดรูปแบบความคิดทั้งหลายเข้าด้วยกัน ก่อให้เกิดเป็นรูปแบบใหม่

วิธีดังกล่าวนี้ ครูนักเรียนสามารถนำมาใช้ในการวางแผนการเรียนการสอนในรายวิชาต่างๆ ร่วมกันได้ เช่น วิชาในสาขาสังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และจริยธรรม หรืออาจจะใช้ในการกำหนดวิธีการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในห้องเรียนผลที่เกิดขึ้นนอกจากจะช่วยสามารถแก้ปัญหาสามารถลุด่วงได้ด้วยดี แล้วยังเป็นการเพิ่มความสร้างสรรค์ให้กับนักเรียนได้อีกด้วย

4.4.2 รูปแบบการสอนความคิดสร้างสรรค์ด้วยวิธี ซินเนคติกส์ (Synectics method)

William J. Gordo (1961 อ้างถึงในสมาน ถาวรรัตนนิช, 2541: 21-22) ได้ริเริ่มการใช้วิธีซินเนคติกส์ เป็นการเปรียบเทียบระหว่างบทเรียนกับสิ่งอื่น ๆ เข้าเป็นองค์ประกอบสำคัญในการช่วยให้นักเรียนมองเห็นบทเรียนแตกต่างออกไปจากจุดเดิมอย่างเกือบลื่นเชิง ซึ่งสามารถแบ่งการเปรียบเทียบได้ 4 ลักษณะด้วยกันได้แก่

1. การอุปมาโดยตรง (Direct analogy) เป็นการอุปมาอุปมัยแบบง่ายๆ ระหว่างสิ่งของสองสิ่ง ความคิดสองความคิด สิ่งที่เรานำมาเปรียบเทียบกันจะเป็นอะไรก็ได้ ที่เราต้องการเปรียบเทียบ เช่น คน พืช สัตว์ สิ่งของ และอื่น ๆ เป็นการทำให้สิ่งที่แปลกให้คุ้นเคย โดยการนำเอาสถานการณ์ใหม่ไปเปรียบเทียบกับสิ่งที่รู้แล้ว

2. การอุปมาจากตัวบุคคล (Personal Analogy) การอุปมาอุปมัยนี้ ช่วยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในบทเรียน มองเห็นบทเรียนเป็นสิ่งไม่ไกลตัว มองเป็นแนวในการคิดสร้างสรรค์จากฐานความคิดของตนเองและฐานความคิดจากสิ่งให้เปรียบเทียบ รวมทั้งเป็นการปลดปล่อยบุคคลจากการพิจารณาปัญหาในรูปแบบเดิมๆ มาวิเคราะห์ส่วนต่างๆ ของปัญหา

3. การอุปมาแบบเพ้อฝัน (Fantasy analogy) เป็นการอุปมาอุปมัยที่ได้นำทฤษฎีกรเติมเต็มในความปรารถนาของ ฟรอยด์ (Freud's Wish- Fulfillment theory) มาใช้ประโยชน์ คือ นำเอาสิ่งที่เพ้อฝันหรือ ไม่น่าจะเป็นไปได้มาเปรียบเทียบกับสิ่งที่อยู่ในความจำเป็นจริง หรืออาจทำให้สิ่งที่ไม่มีชีวิตแต่คิดให้สิ่งเหล่านี้เกิดชีวิตขึ้นมาได้

4. การเปรียบเทียบเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic analogy) เป็นเทคนิคการอุปมาอุปมัยที่แตกต่างจากการเปรียบเทียบกับตัวบุคคลกับสิ่งต่างๆ แต่กลับเปรียบเทียบสิ่งเหล่านั้นกับสัญลักษณ์หรือภาพต่าง ๆ หรืออาจเปรียบเทียบสิ่งที่เป็นการจัดแย้งกันก็ได้

4.4.3 รูปแบบการสอนความคิดสร้างสรรค์ของวิลเลียมส์

F.E. Williams (1970 อ้างถึงใน อารี พันธุ์ฉิมณี, 2543: 136-156) เป็นนักจิตวิทยาและนักการศึกษาชาวอเมริกัน ได้เสนอรูปแบบการสอนเพื่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ซึ่งเป็นที่รู้จักในชื่อว่า Williams Cube CAI Model เป็นรูปแบบการสอนที่ส่งเสริมพฤติกรรมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน สามารถแบ่งออกเป็น 3 มิติ คือ มิติที่ 1 ด้านเนื้อหาวิชาที่สอน มิติที่ 2 ด้านพฤติกรรมการสอนของครู และ มิติที่ 3 ด้านพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

มิติที่ 1 (Dimension = D1) ด้านเนื้อหา (Content)

ความคิดสร้างสรรค์สามารถสอดแทรกได้ในทุกเนื้อหาวิชา ซึ่งตามแผนภาพได้แบ่งเนื้อหาวิชาออกเป็นวิชาต่าง ๆ คือ ภาษา เลขคณิต สังคม วิทยาศาสตร์ ดนตรี และศิลปะ เป็นต้น

มิติที่ 2 (Dimension = D2) ด้านพฤติกรรมการสอนของครู

ในการสอนของครูเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนวิธีที่ใช้ 18 แบบ ดังนี้

1. การสอนแบบขัดแย้ง(Paradox) หมายถึง การสอนเกี่ยวกับความคิดเห็นลักษณะเป็นประเด็นปัญหาที่ขัดแย้งในตัวเอง
2. การพิจารณาลักษณะ (Attribute) หมายถึง การสอนให้นักเรียนคิดพิจารณาถึงลักษณะต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในลักษณะที่แปลกแตกต่างไปกว่าที่เคยคิด รวมทั้งในลักษณะที่คาดไม่ถึงก็ได้
3. การเปรียบเทียบอุปมาอุปมัย (Analogies) หมายถึง การเปรียบเทียบสิ่งหรือสถานการณ์ที่เหมือนกัน คล้ายคลึงกัน แตกต่างกันหรือตรงกันข้าม
4. การบอกสิ่งที่คล้ายคลาดเคลื่อนไปจากความจริง (Discrepancies) หมายถึง การแสดงความคิดเห็น ระบุบ่งชี้ถึงสิ่งที่คลาดเคลื่อนจากความจริงหรือขาดตกบกพร่องผิดปกติหรือสิ่งที่ยังไม่สมบูรณ์
5. การใช้คำถามช่วย และกระตุ้นให้ตอบ(Provocative question) หมายถึง การตั้งคำถามแบบปลายเปิดโดยเป็นคำถามที่ช่วยและเร้าความรู้สึกนึกคิดให้ชวนคิดค้นคว้า เพื่อให้ได้ความหมายที่ลึกซึ่งสมบูรณ์ที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้
6. การใช้ตัวอย่างการเปลี่ยนแปลง (Example of change) หมายถึง การยกตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงและฝึกให้คิดถึงการเปลี่ยนแปลง คัดแปลง การปรับปรุงสิ่งต่างๆ ที่คงสภาพเป็นเวลานานให้เป็นไปได้ในรูปแบบอื่น

7. การใช้ตัวอย่างอุปนิสัย (Example of habit) หมายถึง การยกตัวอย่างอุปนิสัยที่สนับสนุนการเปลี่ยนแปลงความเชื่อ เพื่อให้นักเรียนเป็นคนที่มีความคิดยืดหยุ่น ยอมรับการเปลี่ยนแปลง

8. การค้นคว้าแบบสุ่มเป็นระบบ (An organized random search) หมายถึง การฝึกให้นักเรียนรู้จักสร้างสิ่งใหม่ กฎเกณฑ์ใหม่ ความคิดใหม่โดยการค้นคว้าแบบสุ่มอย่างเป็นระบบ

9. ทักษะการค้นคว้าหาข้อมูล (The skill of search) หมายถึงการฝึกให้นักเรียนรู้จักการสำรวจเพื่อหาข้อมูล ซึ่งแบ่งออกเป็น (1) การศึกษาค้นคว้า หรือสำรวจวิธีการปฏิบัติกันมาแต่ดึกดำบรรพ์ (Historical search) (2) การลองคิดหาวิธีใหม่แบบลองผิดลองถูกก่อนวิธีที่ค้นพบแล้วจึงเสนอผลงาน (Descriptive search) 3) การสำรวจค้นคว้าโดยการตั้งสมมุติฐาน แล้วหาข้อมูลเพื่อพิสูจน์สมมุติฐาน (Experimental search)

10. การอดทนต่อสิ่งที่กำกวมไม่ชัดเจน (Tolerance for ambiguity) เป็นการฝึกให้นักเรียนมีความอดทนและพยายามที่จะค้นหาคำตอบต่อปัญหาที่กำกวม

11. การแสดงออกจากการหยั่งรู้ (Intuitive expression) เป็นการฝึกให้รู้จักการแสดงความรู้สึก ความคิด ที่เกิดจากสิ่งเร้า

12. การปรับเพื่อพัฒนา (Adjustment for development) หมายถึง การฝึกให้นักเรียนเรียนรู้ที่จะพิจารณาศึกษาความพลาดพลั้ง ล้มเหลวซึ่งเกิดขึ้นได้แล้วนำมาปรับใช้ประโยชน์ไปสู่ความสำเร็จ

13. ลักษณะบุคคล และกระบวนการคิดสร้างสรรค์ (Creative person and creative process) หมายถึง การให้ศึกษาประวัติบุคคลสำคัญที่มีความคิดสร้างสรรค์ทั้งในแง่ลักษณะพฤติกรรมและกระบวนการคิด ตลอดจนวิธีการและประสบการณ์ของบุคคลผู้นั้น

14. การประเมินสถานการณ์ (Evaluate situation) เป็นการฝึกให้คาดหมายคำตอบโดยคำนึงถึงผลที่เกิดขึ้น และความหมายเกี่ยวเนื่องกัน ด้วยการตั้งคำถามว่า ถ้าสิ่งนี้เกิดขึ้น แล้วจะเกิดผลอย่างไร

15. ทักษะการอ่านอย่างสร้างสรรค์ (A Creative reading skill) เป็นการฝึกให้รู้จักคิด แสดงความคิดเห็น แสดงความรู้สึกนึกคิดต่อเรื่องที่อ่านในการอ่านหนังสือประกอบทุก ๆ วิชา

16. ทักษะการฟังอย่างสร้างสรรค์ (A Creative listening skill) หมายถึง การฝึกให้เกิดความรู้สึกนึกคิด ในขณะที่ฟัง หลังจากการฟังบทความเรื่องราวดนตรี

17. ทักษะการเขียนอย่างสร้างสรรค์ (A Creative writing skill) หมายถึง การฝึกให้แสดงความคิดเห็น ความรู้สึก และจินตนาการด้านการเขียนบรรยาย หรือพรรณนาให้เห็นภาพอย่างชัดเจน

18. พัฒนาทักษะการมองภาพในมิติต่างๆ (Visualization skill) หมายถึง การฝึกให้แสดงความรู้สึกนึกคิดจากภาพในแบ่งมุมแปลกๆ ใหม่ๆ ไม่ซ้ำของเดิม

มิติที่ 3 (Dimension = D3) ด้านพฤติกรรมกรเรียนของนักเรียน (Pupil behaviors)

จากพฤติกรรมกรสอนของครูทั้ง 18 แบบ ในเนื้อหาทุกวิชา ซึ่งมิติทั้ง 2 จะมีอิทธิพลซึ่งกัน และกันส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมด้านความฉลาดทางสติปัญญา(พุทธิพิสัย) และด้านความรู้สึกรวมณ์ (จิตพิสัย) กล่าวคือ ในด้านความรู้ ความเข้าใจหรือสติปัญญานักเรียนจะเป็นผู้ที่มีความคิดคล่อง(Fluency) ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) และความคิดริเริ่ม (Originality) สำหรับด้านความรู้สึกรวมณ์นักเรียนจะเป็นผู้ที่มีความรู้้อยากเห็น (Curiosity) หรือความเต็มใจเรียน กล้าเสี่ยง (Risk Taking) จะทำสิ่งที่ซับซ้อนหรือท้าทายจินตนาการ

4.4.4 รูปแบบการสอนการคิดนอกกรอบของเดอโบโน (De Bono's lateral thinking)

Edward De Bono ได้เสนอว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถในการที่จะคิดนอกกรอบ จากความคิดเดิมซึ่งปิดกั้นแนวคิดอยู่ (De Bono, 1986: 9-13 อ้างถึงในสมาน ฉาวรัตนาวิช, 2541: 28-30) ได้แยกลักษณะของการคิดไว้ สองลักษณะ คือ

1. ลักษณะการคิดในกรอบ (Vertical thinking) หมายถึงการคิดเชิงตรรกะ

(Logical thinking) การคิดวิพากษ์วิจารณ์ (Critical thinking) และระเบียบวิธีทางวิทยาศาสตร์ (Scientific method) การคิดลักษณะนี้มีลำดับ และขั้นตอนเพื่อทำการวิเคราะห์ หรือพิสูจน์ข้อมูลที่มีอยู่เพื่อให้ได้คำตอบที่ต้องการ ตามกรอบของเหตุผล และตรรกศาสตร์

2. ลักษณะการคิดนอกกรอบ(Lateral thinking) หมายถึงการคิดออกไปจากกรอบความคิดเดิมที่ครอบงำ หรือลักษณะการคิดแก้ปัญหาแบบเดิม ๆ ทำให้เกิดความคิดใหม่หลาย ๆ อย่างขึ้น การคิดลักษณะนี้จะทำให้นักเรียนสามารถคิด และสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ขึ้นมาได้ จึงมีลักษณะเช่นเดียวกับความคิดสร้างสรรค์ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเดิมเพื่อสร้างรูปแบบของความคิดใหม่ เหมือนกัน

เดอโบโนไม่ถือว่ากระบวนการคิดทั้งสองลักษณะแยกออกจากกันอย่างเด็ดขาด แต่การคิดทั้งสองระบบมีการสนับสนุนซึ่งกัน และกันในการที่จะนำความคิดไปสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ โดยมีกระบวนการคิดเป็นสอง ระยะดังนี้

1. ระยะคิดนอกกรอบ(Lateral thinking) เป็นการคิดให้เกิดแนวคิดในการพิจารณาปัญหา เพื่อจะได้กำหนดให้ชัดเจนว่าปัญหาที่แท้จริงคืออะไรและสามารถมองหามโนทัศน์ สร้างแนวคิด (Generating idea) ที่จะใช้แก้ปัญหา

2. ระยะเวลาคิดในกรอบ (Vertical thinking) เมื่อใช้การคิดระยะที่ 1 แล้วจะเกิดการสร้างแนวคิดที่จะนำมาใช้แก้ปัญหาการคิดระยะที่ 2 จะเป็นการทดสอบ (Testing ideas) แนวคิดเหล่านั้นว่าแนวคิดใดเหมาะสมที่สุด แล้วพัฒนาให้สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาที่ต้องการได้

เดอบีโนได้อธิบายว่า การที่คนทั่วไปไม่สามารถสร้างแนวคิดได้นั้น เป็นเพราะถูกกรอบบางอย่างครอบงำอยู่ กรอบที่ครอบงำอยู่ได้แก่

1. การยึดติดกับมโนทัศน์ (Concept) เดิม เป็นความคิดหรือการรับรู้เดิมที่มีต่อสิ่งของ บุคคล สถานการณ์ที่พบเห็นอยู่นั้น มีมโนทัศน์เดิมอะไร มีหน้าที่อะไร ทำให้ไม่สามารถคิดได้ในลักษณะอื่นว่าถึงนั้นควรจะสามารถใช้ทำหน้าที่ในลักษณะอื่นได้หรือไม่

2. การมีแนวคิดครอบงำ (Dominant idea) เมื่อต้องการคิดสิ่งใหม่หรือคิดแก้ปัญหา โดยทั่วไปจะมีแนวคิดครอบงำในการแก้ปัญหาอยู่นอยู่แล้ว ทำให้คนทั่วไปถูกแนวคิดครอบงำนี้ชักจูงให้หาทางแก้ปัญหาไปในทิศทางเดียวกันกับแนวคิดครอบงำ

3. การมีความเชื่อเดิม (Assumption) เป็นการกำหนดขอบเขตของการแก้ปัญหาว่า แนวคิดที่จะแก้ปัญหาคงอยู่ในขอบเขต ทำให้คิดอยู่ในกรอบที่ไม่อาจสร้างแนวคิดแบบอื่น ๆ ได้

การสอนกระบวนการคิดนอกกรอบ

การสอนการคิดนอกกรอบเพื่อให้ผู้เรียนสามารถสร้างแนวคิดขึ้นได้นั้น จะประกอบด้วยขั้นตอน และเทคนิคที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนการคิดนอกกรอบใช้เทคนิคต่อไปนี้

1.1. เทคนิคการหาแนวคิดครอบงำ และองค์ประกอบที่สำคัญของปัญหา

(Dominant idea and crucial factors) คือ เมื่อมีปัญหามีแนวคิดครอบงำทำให้เกิดแก้ปัญหาไปตามแนวคิดนี้ จึงไม่สามารถสร้างแนวคิดอื่นที่มีลักษณะเป็นความคิดริเริ่มความคิดแปลกใหม่ได้ ดังนั้น เมื่อต้องการแก้ปัญหาจึงต้องใช้เทคนิคการคิดว่ากรอบครอบงำคืออะไร และคิดให้แตกต่างออกไปจากแนวคิดครอบงำ

1.2. เทคนิคการเลื่อนการตัดสิน (Suspended judgments) คือเมื่อคิดแก้ปัญหาอาจมีแนวคิดบางอย่างที่ดูไม่สมเหตุสมผล ไม่น่าจะใช้ได้ ฟังดูตลก เมื่อได้แนวคิดแบบนี้แล้วอย่าตัดสินโดยทันทีว่าแนวคิดนี้ใช้แก้ปัญหาไม่ได้ แต่ควร “เลื่อน” การตัดสินว่า แนวคิดนี้มีประโยชน์ไประยะหนึ่ง พยายามคิดทบทวนอีกครั้งว่า แนวคิดนี้ มีส่วนคืออะไรที่น่าจะนำไปใช้ เพื่อสร้างแนวคิดที่ดีกว่าและสมเหตุสมผลกว่าได้อย่างไร

1.3. เทคนิคการทำทลายความเชื่อเดิม (Challenging assumptions) ความเชื่อเดิมเป็นสิ่งที่จำกัดขอบเขตของแนวคิดที่จะใช้ในการแก้ปัญหา จึงต้องคิดที่จะท้าทาย และเปลี่ยนความเชื่อเดิมว่า

เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น ไม่ได้มีเฉพาะความเชื่อเดิมนั้นเท่านั้นที่จะใช้เป็นแนวทางแก้ปัญหา แต่มีความเชื่อแบบอื่น ๆ อีกมากมายที่จะนำมาใช้เป็นแนวคิดในการแก้ปัญหา

1.4. เทคนิคการถาม “ทำไม” (The “Why” technique) คือ เมื่อมีปัญหาที่ต้องการจะแก้ไข ใช้การถาม “ทำไม” กับตัวเองหรือผู้อื่น ถาม “ทำไม” ไปเรื่อย ๆ เพื่อให้ทราบว่า ความเชื่อเดิมว่าไม่จำเป็นเฉพาะแนวคิดแบบเดิมนั้นเท่านั้นที่จะใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหา ถ้ามีความเชื่อใหม่เกิดขึ้น ก็จะมีแนวคิดใหม่ในการแก้ปัญหาเกิดขึ้นได้หลาย ๆ แนวคิด

2. ขั้นตอนการสร้างแนวคิดใช้เทคนิคกระบวนการคิดเพื่อทำให้เกิดความคิด ดังนี้

2.1. การสร้างแนวคิดอื่น (The generation of alternative) คือเมื่อมีปัญหาต้องคิดเสมือนว่าแนวคิดในการแก้ปัญหาไม่ได้มีเพียงแนวคิดเดียวต้องพยายามคิดหาแนวคิดอื่นที่จะนำมาใช้เป็นแนวคิดในการแก้ปัญหา

2.2. การสุ่มคำเพื่อกระตุ้นเร้าให้คิด(Random stimulation) คือ การใช้การสุ่มคำจากพจนานุกรมมาเร้าให้คิดว่า คำที่สุ่มได้นั้นจะทำให้เกิดแนวคิดในการแก้ปัญหาได้อย่างไร

2.3. เทคนิคการคิดที่เหนือกว่าใช่/ไม่ใช่ (Beyond Yes/No: Bo) คือ ให้คิดว่าปัญหาทุกปัญหามีทางเป็นไปได้ที่จะแก้ปัญหา พยายามคิดเพื่อใช้แนวคิดที่มีอยู่แล้วเป็นสิ่งที่ทำให้ได้แนวคิดอื่นที่เหมาะสมในการแก้ปัญหา

2.4. การระดมสมอง(Brainstorming) คือ การเสนอแนวคิดต่างๆ ให้ได้มากปลอดจากการประเมิน หลังจากนั้นจึงรวบรวมแนวคิดที่ได้แล้วคัดเลือกเพื่อปรับปรุงเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาต่อไป

บุคคลที่คุณลักษณะศึกษาด้านการเรียนรู้ ด้านความคิดสร้างสรรค์ สรุปได้ว่า เป็นบุคคลที่สามารถคิดได้หลากหลาย หลายแนวทาง มีความคิดเป็นของตัวเอง มีความอิสระในการคิด คิดเป็นระบบ มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง ชอบแสดงออกในสิ่งที่ถูกต้องมีเหตุผลในการคิด กล่าวทำในสิ่งที่ตนเองคิดว่าสิ่งนั้นมีประโยชน์ ไม่ยอมทำตามผู้อื่นอย่างไม่มีเหตุผล ชอบทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคมส่วนร่วม

คุณลักษณะศึกษาด้านใฝ่รู้ใฝ่เรียน

ความหมายของคุณลักษณะศึกษาด้านใฝ่รู้ใฝ่เรียน

ได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายเกี่ยวกับคุณลักษณะใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ไว้ในแง่มุมต่าง ๆ ดังนี้

ปีสันญา วงศ์บุญ (2550 : 11) ลักษณะใฝ่รู้ใฝ่เรียน หมายถึง คุณลักษณะทางจิตใจ ที่แสดงถึงความปรารถนา ความอยากรู้อยากเห็น ความกระตือรือร้น ความสนใจ ความพอใจที่จะแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ทั้งความรู้ด้านการเรียนและสภาพแวดล้อมรอบตัว มีความรู้เท่าทันวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สามารถนำความรู้ที่ได้ประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนเองและ ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้

พิทักษ์ วงแหวน (2546: 11) พฤติกรรมใฝ่เรียน หมายถึง การที่นักเรียนมีการกระทำหรืออาการแสดงออกเพื่อตอบสนองสิ่งเร้า โดยมีลักษณะเป็นผู้ที่มีนิสัยรักการอ่าน มีความกระตือรือร้นและสนใจเรียนรู้จากแหล่งต่างๆ มีทักษะในการแสวงหาความรู้ สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองและพยายามพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

บังอร เกิดคำ (2549: 10) คุณลักษณะใฝ่รู้ ใฝ่เรียน หมายถึง คุณลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมที่ผู้เรียนแสดงออกถึงความกระตือรือร้น สนใจใฝ่คิดค้น เสาะแสวงหาความรู้ ด้านต่าง ๆ ตลอดจนความสามารถ ในการจำแนก เปรียบเทียบ และวิเคราะห์เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำรงชีวิตได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2539 : 15) ได้กล่าวว่า คุณลักษณะใฝ่รู้ ใฝ่เรียน หมายถึง คุณลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมที่แสดงถึงความกระตือรือร้น สนใจใฝ่ใฝ่คิดค้น แสวงหาความรู้ด้านต่างๆ ตลอดจนความสามารถในการจำแนก เปรียบเทียบและวิเคราะห์เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม

กรมวิชาการ (2539: 9) ได้กล่าวว่า ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน หมายถึง การแสดงความกระตือรือร้น ในการแสวงหาความรู้อย่างสม่ำเสมอ และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม การแสดงออกถึงการใฝ่รู้ใฝ่เรียนนั้น สังเกตได้จากพฤติกรรมต่างๆ ของผู้เรียน เช่น การซักถาม การแสดงความคิดเห็น และการชอบอ่านหนังสือ เป็นต้น ผู้เรียนสามารถแสดงออกได้หลายลักษณะ เช่น การแสวงหาความรู้จากการฟัง การถาม การอ่าน การคิด การเขียน การดู และการปฏิบัติ

นิรันดร์ ตั้งธีระบัณฑิตกุล และคณะ (2541:3) คุณลักษณะใฝ่รู้ ใฝ่เรียนของนักเรียน หมายถึง ความสามารถในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ รักการประดิษฐ์ ค้นคว้ารู้เท่าทันวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี และสามารถปรับตัวให้ทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงต่างๆ

จากการศึกษาความหมายของการใฝ่รู้ใฝ่เรียนสรุปได้ว่า ใฝ่รู้ใฝ่เรียน หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความพึงพอใจ ความกระตือรือร้น ความพอใจที่จะแสวงหาความรู้ด้วยตัวเอง ปรารถนาที่จะหาสิ่งใหม่ๆ ในด้านการเรียนการสอน มีความรู้เท่าทันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

และสามารถเปรียบเทียบ และวิเคราะห์โดยใช้เหตุผล เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการดำรงชีวิตประจำวัน

องค์ประกอบของคุณลักษณะศึกษาด้านใฝ่รู้ใฝ่เรียน

บุญชิต มณีโชติ (2540 : 129 อ้างถึงใน ปีสันญา วงศ์บุญ 2550: 11) ได้สรุป การใฝ่รู้ ใฝ่เรียน จะเกิดขึ้นได้จะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านความรู้สึก (Affective) หมายถึง การที่รู้สึกว่าคุณค่า มีความรักความปรารถนา ความต้องการ ความสนใจ หรือความพึงพอใจ ต่อบางสิ่งบางอย่าง ที่เกี่ยวข้องกับ การดำรงชีวิต มีความรู้สึกว่าคุณค่า มีความหมายสำหรับตนและอยากจะได้มาเป็นเจ้าของ
2. องค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจ (Cognitive) หมายถึง การที่บุคคลจะมีการใฝ่รู้ ใฝ่เรียน อย่างไรต้องอาศัยความรู้ หรือประสบการณ์เดิมเป็นพื้นฐาน การมีความรู้เดิมจะเป็นพื้นฐานให้ คิด แสวงหาแนวทาง มีความคิดไตร่ตรอง มีความรู้แก้ปัญหาเดิม และมีความสามารถ ที่จะแก้ปัญหาใหม่
3. องค์ประกอบด้านการปฏิบัติ (Behavior component) หมายถึง พฤติกรรมแสดงออกจาก ความรู้สึกและความคิดที่อยู่ภายในตนเอง สามารถแสดงให้เห็นได้จากการกระทำ

ลักษณะของบุคคลที่มีคุณลักษณะศึกษาด้านใฝ่รู้ใฝ่เรียน

John W. Brubacher, (1994: 39-42 อ้างถึงใน ปีสันญา วงศ์บุญ 2550:16) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้ที่ความใฝ่รู้ใฝ่เรียนที่สำคัญ มีลักษณะ ดังนี้

1. ต้องมีเหตุผล
2. มีความอยากรู้อยากเห็น
3. มีแรงจูงใจ
4. ชอบศึกษาหาความรู้
5. ชอบความท้าทาย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542 : 37) กล่าวถึง คุณลักษณะของผู้ที่มีความใฝ่รู้ใฝ่เรียน ดังนี้

1. มีนิสัยรักการอ่าน
2. มีความกระตือรือร้น

3. กล้าแสดงความคิดเห็น
4. ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
5. ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

สำนักงานคณะกรรมการการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2540: 14 อ้างถึงใน ปิสันญา วงศ์บุญ 2550:14) กล่าวถึงลักษณะของผู้ที่มีความสนใจใฝ่รู้ใฝ่เรียนและสร้างสรรค์มีลักษณะดังนี้

1. มีความชอบ ชื่นชมและการเห็นคุณค่าของสิ่งต่างๆ
2. มีความใฝ่ฝันและจินตนาการ
3. มีการแสวงหาแนวทางใหม่
4. มีความกระตือรือร้น อยากรู้ อยากเห็น
5. มีความตั้งใจ การเอาใจใส่ทำให้ดีกว่าเดิมอยู่เสมอ
6. มีความกล้า การริเริ่มและการตัดสินใจ
7. มีความเพียรพยายาม มุ่งมั่น บากบั่น มีความสงบ มีสมาธิ ในการทำสิ่งต่าง ๆ

ไม่ย่อท้อ

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2533: 6-15) ได้สรุปคุณลักษณะของใฝ่รู้ใฝ่เรียน ไว้ดังนี้

1. การเป็นคนช่างสังเกต
2. การเป็นคนช่างคิดช่างสงสัย
3. การเป็นคนมีเหตุผล
4. การเป็นคนมีความทะเยอทะยานมีความอดทน
5. การเป็นคนทำงาน
6. การเป็นคนทำงานอย่างระบบ

บ้งอร เกิดคำ (2549: 13) ได้สรุปคุณลักษณะใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ไว้ดังนี้

1. เป็นคนช่างสังเกตอยากรู้อยากเห็น หมายถึง คนที่มีลักษณะชอบฟัง ชอบอ่าน ชอบค้นคว้าหาความรู้ ชอบติดตามข่าวสารเรื่องราวต่างๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ของตนเองอยู่เสมอ
2. มีความพยายามและตั้งใจ หมายถึง มีความสนใจ มุ่งมั่นที่จะศึกษาหาความรู้ หรือทำกิจกรรมให้สำเร็จตามที่ตั้งจุดมุ่งหมายไว้อย่างเต็มความสามารถ เช่น ตั้งใจฟังครูสอน ตั้งใจทำการบ้านโดยไม่มีใครมาบังคับ
3. มีความขยันและอดทน หมายถึง การมีความมุ่งมั่นขยันขันแข็งในการศึกษาเล่าเรียน การแสวงหาความรู้โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค และความยากลำบาก เช่น ทำการบ้านมากกว่าที่ครูมอบหมาย

4. มีความรับผิดชอบ หมายถึง การเอาใจใส่ต่อการศึกษเล่าเรียนและการทำงาน โดยไม่ละเลยทอดทิ้งหรือหลีกเลี่ยง ติดตามผลงานที่ได้กระทำลงไปเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้เป็นผลสำเร็จที่ดียิ่งขึ้น ยอมรับในสิ่งที่ตนเองกระทำลงไป ทั้งในด้านที่ดีและไม่ดี เช่น จัดตารางเรียน และเตรียมอุปกรณ์ให้พร้อมก่อนมาโรงเรียน

5. มีความคิดริเริ่มมั่นใจในตนเอง หมายถึง การแสดงออกซึ่งความเชื่อมั่น และความกล้าในการทำกิจกรรม และแสวงหาความรู้ในรูปแบบต่างๆ ในทางที่ถูกต้องและเหมาะสม เช่น กล้าซักถามครูในสิ่งที่ตนเองสงสัย เข้าร่วมในกิจกรรมที่ตนเองสนใจ เป็นต้น

ความสำคัญของคุณลักษณะศึกษาด้านใฝ่รู้ใฝ่เรียน

ความสำคัญของคุณลักษณะศึกษาด้านใฝ่รู้ใฝ่เรียน เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้รู้จักใช้ความรู้ของตนให้เกิดประโยชน์ มีความสำคัญในการดำเนินชีวิต บุญชิต มณีโชติ (2540:116-119) ได้แบ่งประเภทของความสำคัญของคุณลักษณะใฝ่รู้ใฝ่เรียน จำแนกออกเป็นด้านดังต่อไปนี้

1. การใฝ่รู้ใฝ่เรียนด้านครอบครัว หมายถึง การมุ่งแสวงหาหนทาง วิธีการที่จะทำให้ครอบครัวมีความสุขความเจริญ สมาชิกแต่ละคนอยู่รวมกันอย่างรักใคร่กลมเกลียว มุ่งพัฒนาความเป็นอยู่ของครอบครัวให้เจริญก้าวหน้า พฤติกรรมที่แสดงออก เช่น การสนศึกษาครอบครัวที่ประสบความสำเร็จ การสนทนา กับผู้ประสบการณ์ การค้นคว้าจากตำรา สื่อต่าง ๆ

2. การใฝ่รู้ใฝ่เรียนด้านสังคม เป็นการมุ่งแสวงหา ไขว่คว้าให้ได้มาซึ่งสัมพันธภาพกับบุคคลต่าง ๆ ในสังคม ค้นหาวิธีการและกระทำตามแนวทางที่ตนคิดว่าจะสมหวัง ดังเป็นหมายได้ ผู้ที่ใฝ่รู้ใฝ่เรียนด้านสังคมจะต้องการให้ผู้อื่นยอมรับ เคารพรัก นับถือ เห็นคุณค่าของตนเองพฤติกรรมที่แสดงออกมักเข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพ การเข้าสังคม ค้นคว้าหาแนวทางที่จะทำให้บรรลุตามความปรารถนา

3. การใฝ่รู้ใฝ่เรียนด้านวิชาการ เป็นการใฝ่รู้ใฝ่เรียนที่เกี่ยวกับความรู้ หรือศาสตร์ ต่าง ๆ เกี่ยวข้องกับอาชีพของตนและศาสตร์อื่น ๆ ไม่จำกัดต้องการมีความรู้เพิ่มเติม รู้ให้ลึกและรู้ให้กว้าง นำความรู้ใหม่ที่ได้มาพัฒนาเชื่อมโยงกับความรู้เก่า เพื่อสร้างความรู้ใหม่ที่พิเศษขึ้นกว่าเดิม แสดงออกโดยการค้นคว้าจากตำรา เอกสาร สิ่งตีพิมพ์ ศึกษาสอบถาม สนทนากับผู้รู้

4. การใฝ่รู้ใฝ่เรียนด้านอาชีพ เป็นความสนใจ ความต้องการที่จะพัฒนาอาชีพของตน ให้ก้าวหน้า โดดเด่น มีความเพียรพยายาม โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค เพื่อให้ได้มาซึ่งเป้าหมายที่ตั้งไว้ มีความสุข มีความพอใจกับอาชีพที่ทำ พฤติกรรมที่ใฝ่รู้ใฝ่เรียนด้านอาชีพ แสดงออกในลักษณะมีระดับความต้องการระดับสูง พยายามปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ ของตนให้ดีเสมอ มีความหวังที่จะให้อาชีพที่

คนทำ หรือตำแหน่งหน้าที่การงานของตนมั่นคง ก้าวหน้า เป็นที่ยอมรับ มีความตั้งใจในการทำงาน และมุ่งศึกษาวิธีการและปฏิบัติตามแนวทางที่ค้นพบเพื่อไปสู่เป้าหมาย

กิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะศึกษาด้านใฝ่รู้ใฝ่เรียน

กิจกรรมการส่งเสริมคุณลักษณะศึกษาด้านใฝ่รู้ใฝ่เรียน จำแนกตามลักษณะวิธีการค้นคว้าความรู้ มีประเภท ดังนี้

1. การใฝ่รู้ใฝ่เรียน โดยการเข้าชั้นเรียนตามหลักสูตรที่กำลังศึกษา มีการแสดงออก ดังนี้

- 1.1 ส่งเสริมให้มีการกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- 1.2 ส่งเสริมให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน
- 1.3 กิจกรรมส่งเสริมให้มีการค้นคว้าล่วงหน้าก่อนเข้าชั้นเรียน
- 1.4 ส่งเสริมให้เด็กสนใจและอยากที่จะเรียนตลอดเวลา
- 1.5 พยายามนำความรู้ที่ได้จากการเรียน มาพัฒนาปรับปรุงการเรียนให้ดีขึ้น

2. การใฝ่รู้ใฝ่เรียน โดยการศึกษาด้วยตนเองเนื่องจากบุคคลแต่ละคนมีโอกาและความต้องการหรือความมุ่งหวังที่ต่างกัน กิจกรรมส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ก็เป็นทางเลือกหนึ่งของใฝ่รู้ใฝ่เรียนจะกระทำให้ได้มา ซึ่งความต้องการของตนเอง วิธีการค้นคว้าหาความรู้ มักทำโดยการสนทนา กับผู้รู้ ผู้มีประสบการณ์ การสังเกต การเลียนแบบจากสิ่งที่ได้พบเห็นตรงกับ ความมุ่งหวังของตนนอกจากนี้อาจต้องส่งเสริมกิจกรรมศึกษาจากตำรา เอกสาร สิ่งตีพิมพ์ สื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้าร่วมฟังการบรรยายตามโอกาสที่ตนเองสนใจ หรืออาจศึกษาทางไปรษณีย์

3. กิจกรรมการใฝ่รู้ใฝ่เรียน โดยการเข้ารับการอบรม สัมมนา การประชุม ในรูปแบบต่าง ๆ การศึกษาดูงานบุคคลที่ใฝ่รู้ใฝ่เรียนประเภทนี้จะสนใจ และอยากศึกษาในระดับที่สูงขึ้น หรือเข้าร่วมโครงการต่าง ๆ เพื่อนำความรู้ที่ได้มาพัฒนาปรับปรุงตน บุคคลเหล่านี้จึงมัก มีโอกาสและมี ความกระตือรือร้นพัฒนาตนเอง ด้วยวิธีการค้นคว้าหาความรู้แบบนี้สูงกว่าวิธีอื่น

สรุปได้ว่าความสำคัญของคุณลักษณะศึกษาด้านใฝ่รู้ใฝ่เรียนและกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะใฝ่รู้ใฝ่เรียน เป็นคุณลักษณะด้านภายในจิตใจ และการกระทำ เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความพึงพอใจ ความกระตือรือร้น ความพอใจที่จะแสวงหาความรู้ด้วยตัวเอง ประารถนาที่จะหาสิ่งใหม่ๆ ในด้านการเรียนการ และสามารถเปรียบเทียบ และวิเคราะห์โดยใช้เหตุผล เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการดำรงชีวิตประจำวัน ซึ่งองค์ประกอบของผู้ที่มีใฝ่รู้ใฝ่เรียน ประกอบด้วยดังนี้

1. มีความอยากรู้อยากเห็น
2. มีความกระตือรือร้น

3. มีความสนใจทั้งความรู้ด้านการเรียนและสภาพแวดล้อมรอบตัว
4. สามารถนำความรู้ที่ได้ประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนเองและในการดำเนินชีวิตประจำวันได้
5. เป็นคนช่างสังเกต
6. เป็นคนมีความทะเยอทะยานมีความอดทนสูง

งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิสัยรักการอ่าน มีผู้ที่ได้ศึกษาวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

จิรนนท์ มั่งมูล (2549:41) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ศึกษาจากประชากรจำนวน 27 คน โดยใช้กิจกรรมกลุ่มจำนวน 10 กิจกรรม ทำการทดลองเป็นเวลา 5 สัปดาห์ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบประเมินนิสัยรักการอ่านของนักเรียน ประเมินก่อนและหลังการทดลองสามด้าน คือ ด้านการมองเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการอ่าน ด้านความสนใจและความต้องการในการอ่าน และด้านพฤติกรรมการอ่าน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม นักเรียนมีคะแนนนิสัยรักการอ่านทั้ง 3 ด้าน เพิ่มขึ้นกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

ปราณี นาดมทอง (2548: 76) ได้ศึกษาเรื่อง การส่งเสริมนิสัยรักการอ่านโดยการเล่านิทานสำหรับเด็กอายุ 3-5 ขวบ บ้านโคกประสิทธิ์ กิ่งอำเภอหนองชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ ปรากฏผล ดังนี้

1. เด็กที่ได้รับการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านโดยการเล่านิทาน มีลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออกถึงนิสัยรักการอ่านในขณะที่ฟังนิทานแต่ละเรื่อง โดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาลักษณะพฤติกรรมแสดงออกของเด็กขณะฟังนิทานแต่ละเรื่อง พบว่า ตั้งแต่เรื่องที่ 1 ถึงเรื่องที่ 6 เด็กมีระดับพฤติกรรมแสดงออกอยู่ในระดับน้อย เรื่องที่ 7 อยู่ในระดับปานกลาง และเรื่องที่ 8 ถึง เรื่องที่ 10 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาลักษณะพฤติกรรมของเด็กที่แสดงออกในขณะที่ฟังนิทานเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านการเตรียมตัวฟังนิทาน พบว่าเด็กอยากรู้หรือสนใจเกี่ยวกับนิทานและพร้อมที่จะฟังมากที่สุด รองลงมาคือ เด็กนั่งฟังอย่างเรียบร้อย และดูผ่อนคลายเป็นธรรมชาติ ด้านขณะฟังนิทาน พบเด็กมีความกระตือรือร้นในการฟังมากที่สุด รองลงมา คือ เด็กมีความสุขสนุกสนานเพลิดเพลินและเด็กนั่งฟังอย่างตั้งใจและสนใจฟังนิทานจนจบตามลำดับ ลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออกน้อยที่สุดในขณะฟังนิทาน คือ เด็กแสดงบทบาทสมมติตัวละครในนิทาน ด้านหลังจากฟังนิทานพบว่า เด็กสามารถบอกชื่อตัวละครในนิทานได้มากที่สุด รองลงมาคือ

เด็กสามารถบอกลักษณะตัวละครในนิทานได้และเด็กสามารถพูดลำดับเหตุการณ์ในนิทานได้ตามลำดับ ลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออกน้อยที่สุดหลังจากฟังนิทาน คือ เด็กสามารถเล่าเรื่องราวย่อ ๆ ได้

2. เด็กที่ได้รับการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านโดยการเล่านิทาน มีลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออกถึงนิสัยรักการอ่านขณะอยู่ที่บ้านหลังจากฟังนิทานจบแต่ละเรื่อง โดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออกของเด็กหลังจากฟังนิทานจบแต่ละเรื่องพบว่า ตั้งแต่เรื่องที่ 1 ถึง เรื่องที่ 6 เด็กมีระดับพฤติกรรมที่แสดงออกอยู่ในระดับน้อย เรื่องที่ 7 อยู่ในระดับปานกลาง และเรื่องที่ 8 ถึงเรื่องที่ 10 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาลักษณะพฤติกรรมของเด็กขณะอยู่บ้านหลังจากฟังนิทานจบแต่ละเรื่องเป็นรายชื่อ พบว่า เด็กอยากให้ผู้ปกครองเล่านิทานให้ฟังอีกมากที่สุด รองลงมาคือ เด็กหยิบหนังสือนิทานที่วางไว้ออกมาอ่านหรือดู และเด็กอยากให้ผู้ปกครองอ่านหนังสือที่พบให้ฟัง ตามลำดับ ลักษณะพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกน้อยที่สุด คือ เด็กอยากเขียนเรื่องเกี่ยวกับนิทาน

3. เด็กที่ได้รับการส่งเสริมการอ่านโดยการเล่านิทาน มีลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออกถึงนิสัยรักการอ่าน เมื่อฟังการเล่านิทานครบทั้ง 10 เรื่อง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ลักษณะพฤติกรรมของเด็กที่แสดงออกว่ามีนิสัยรักการอ่านมากที่สุด คือ เด็กหยิบหนังสือมาอ่านหรือดูบ่อยขึ้น รองลงมาคือ เด็กอยากให้ผู้ปกครองหรือคนอื่นอ่านหนังสือให้ฟัง และเด็กอยากอ่านหนังสือที่พบเห็นทั่วไป พฤติกรรมที่เด็กแสดงออกน้อยที่สุดคือ เด็กสามารถที่จะแนะนำให้เพื่อนอ่านหรือดูหนังสือ

นาวิกา ทองนาวิ (2549: 77) ได้ทำการวิจัยเรื่อง นิสัยรักอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนราชวินิต (ประถมศึกษา) เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถาม ซึ่งผลการวิจัยพบว่านิสัยรักการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนราชวินิต (ประถมศึกษา) เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.58 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.48 และเมื่อพิจารณารายด้าน 3 ด้าน คือการแสดงออกในการชอบอ่าน ด้านการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และด้านการเรียนในชั้นเรียน พบว่า นิสัยรักการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 โรงเรียนราชวินิต (ประถมศึกษา) เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร การแสดงออกในการชอบอ่านด้านการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และด้านการเรียนในชั้นเรียน อยู่ในระดับมาก ทั้ง 3 ด้าน โดยด้านที่มีระดับปฏิบัตินิสัยรักการอ่านมากที่สุด คือ ด้านการเรียนในชั้นเรียน รองลงมาด้านการแสดงในการชอบอ่าน และด้านการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ตามลำดับ

ดวงพร พวงเพชร (2541 : 106-114) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การส่งเสริมนิสัยรักการอ่านจากครอบครัวของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านจากครอบครัวของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยเปรียบเทียบการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านจากครอบครัวของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครที่มีภูมิหลังทางครอบครัวแตกต่าง และศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านจากครอบครัว กับนิสัยรักการอ่านของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2540 ที่สุ่มมาจากประชากรด้วยวิธีการสุ่มหลายขั้นตอน ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้จริง จำนวน 416 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามซึ่งมีอยู่ 3 ตอน ดังนี้คือ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับภูมิหลัง เป็นแบบเลือกตอบ ตอนที่ 2 แบบสอบถามการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านจากครอบครัว ลักษณะเป็นแบบประเมินค่า ตอนที่ 3 แบบสอบถามนิสัยรักการอ่านลักษณะเป็นแบบประเมินค่า ผลการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่าง การส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน และ นิสัยรักการอ่านโดยภาพรวม และรายด้านทุกด้าน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับนิสัยรักการอ่าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การส่งเสริมนิสัยรักการอ่านทั้ง 4 ด้านทำให้นิสัยรักการอ่านได้ดีกว่าการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านเพียงด้านใดด้านหนึ่ง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์ มีผู้ที่ได้ศึกษาวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

ทนงเกียรติ พลไชยา (2549: 59) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 5 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนจุฬาราชวิทยาลัย เลย อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย จำนวน 30 คน ผลจากการศึกษาพบว่า ความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนตามรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์โดยภาพรวมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บุญเดือน กุสุวรรณ (2547: 42) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมการเขียนภาษาอังกฤษเชิงสร้างสรรค์และความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสามัคคีวิทยาคม 2 อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย จำนวน 30 คน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า

1. ความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษเชิงสร้างสรรค์และความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนสูงขึ้นหลังจากการใช้กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์
2. ความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนหลังการใช้กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์สูงขึ้น

มัทนา นวลสิงห์ (2548: 91) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง ผลของการใช้กิจกรรมการวาดภาพประกอบการเล่านิทานที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์และการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนบ้านหนองตากวย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศงขลา เขต 3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนบ้านหนองตากวย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศงขลา เขต 3 จำนวน 14 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แผนการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบการเล่านิทานที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งผลของการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมวาดภาพประกอบการเล่านิทาน มีความคิดสร้างสรรค์หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการวาดภาพประกอบการเล่านิทาน มีการเห็นคุณค่าในตนเองหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีผู้ที่ได้ศึกษาวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

ยุพิน โภชนาและคณะ (2544: 3) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องเปรียบเทียบคุณลักษณะนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียนและเจตคติต่อคุณลักษณะใฝ่รู้ ใฝ่เรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ก่อนและหลังการได้รับการพัฒนาโดยใช้ชุดกิจกรรม โดยให้อาจารย์ที่ปรึกษาประเมินคุณลักษณะนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียนของนักเรียน นักเรียนประเมินตนเองในด้านคุณลักษณะนิสัยใฝ่รู้ ใฝ่เรียน และเจตคติต่อคุณลักษณะใฝ่รู้ ใฝ่เรียน แล้วนำผลที่ได้มาเปรียบเทียบกันก่อนและหลังการพัฒนาโดยใช้กิจกรรม ผลปรากฏว่า คะแนนคุณลักษณะนิสัยใฝ่รู้ ใฝ่เรียนและเจตคติต่อคุณลักษณะนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียนอยู่ในระดับสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญหลังได้รับการพัฒนาโดยใช้ชุดกิจกรรม

มาสริน จันทร์งาม (2543 : 3) ได้ทำการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบ การใฝ่รู้ใฝ่เรียนและความสามารถในการคิดวิจารณ์ของนักศึกษายาบาลก่อนและหลังจากการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นวิจัย และเปรียบเทียบการใฝ่รู้ใฝ่เรียน และความสามารถการคิดวิจารณ์ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นวิจัย และกลุ่มที่ได้รับการสอนแบบปกติ เครื่องมือที่ใช้ประกอบการวิจัย คือ แผนการสอนเน้นวิจัย คู่มืออาจารย์ คู่มือนักศึกษา และแบบสอบถามความสามารถในการคิดวิจารณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผลการวิจัยพบว่า การใฝ่รู้ใฝ่เรียนของนักศึกษายาบาล กลุ่มที่ได้รับการสอนแบบเน้นวิจัยหลังการสอนสูงกว่าก่อนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติความสามารถในการคิดวิจารณ์ของกลุ่มที่ได้รับการสอนแบบเน้นวิจัยก่อนและหลังการสอนไม่แตกต่างกัน การใฝ่รู้ ใฝ่เรียน และความสามารถในการคิดวิจารณ์ของ

นักศึกษาพยาบาลก่อนและหลังการสอนในกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบวิจัยและกลุ่มที่ได้รับการสอนแบบปกติไม่แตกต่างกัน

พยุง ใบแย้ม (2541: 3) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องผลการใช้เทคนิคการควบคุมตนเองที่มีต่อพฤติกรรมใฝ่รู้ ใฝ่เรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดบ้านทวน จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า พฤติกรรมใฝ่รู้ใฝ่เรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนที่ใช้เทคนิคการควบคุมตนเองมีมากกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนปกติ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมที่ประกอบด้วยนักเรียนที่มีระดับความสามารถทางการเรียนสูง มีพฤติกรรมใฝ่รู้ใฝ่เรียนแตกต่างกันมากกว่ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมที่ประกอบด้วยนักเรียนที่มีระดับความสามารถทางการเรียนปานกลางและต่ำ

งานวิจัยต่างประเทศ

งานวิจัยที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะศึกษาด้านนิสัยรักการอ่านมีผู้ทำการศึกษาและมีข้อสรุปเกี่ยวกับนิสัยรักการอ่าน ไว้ดังนี้

Liu (1992 อ้างถึงใน ดวงพร พวงเพชร, 2541: 43) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการอ่าน ซึ่งประกอบด้วย ภูมิหลังของครอบครัว การกระตุ้นจากครอบครัว เวลาที่ใช้สำหรับการอ่าน และลักษณะทางจิตสังคม ได้แก่ ความวิตกกังวล มโนทัศน์แห่งตน ความเชื่ออำนาจในตน และแรงจูงใจในการเรียน โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างนักเรียนระดับมัธยมศึกษาชาย 846 คน หญิง 1003 คน ผลการวิจัยพบว่า ภูมิหลังของครอบครัว มโนทัศน์แห่งตน ความเชื่ออำนาจในตน และเวลาที่ใช้สำหรับการอ่าน มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการอ่าน ส่วนการกระตุ้นจากครอบครัว และแรงจูงใจในการเรียน ไม่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการอ่านแต่ทั้งสองตัวแปรมีความสัมพันธ์กับเวลาที่ใช้สำหรับการอ่านส่วนความวิตกกังวลมีความสัมพันธ์ทางลบกับความสามารถในการอ่าน

Blain (1983 อ้างถึงใน วิฑูรย์ รองศรีแย้ม, 2534: 40) ได้ศึกษาความแตกต่างระหว่างเด็กที่มีประสบการณ์ในการอ่าน และไม่มีประสบการณ์ในการอ่านของเด็กก่อนวัยเรียน โดยศึกษาเปรียบเทียบจาก อายุ ภูมิหลัง ความสามารถในการอ่าน ความแตกต่างของปัญหาที่เกี่ยวกับความสามารถในการอ่าน และการวิเคราะห์คำศัพท์ ความแตกต่างในด้านการพัฒนาคำศัพท์ของเด็กศึกษาบทบาทของผู้ปกครองว่ามีการจัดสภาพแวดล้อมในบ้าน เพื่อเตรียมความพร้อมในการอ่านมากน้อยเพียงใด และสาเหตุที่ทำให้เด็กสามารถอ่านได้ก่อนวัยเรียน ผู้วิจัยได้จำแนกเด็กออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีประสบการณ์ และกลุ่มที่ไม่มีประสบการณ์ในการอ่าน โดยใช้แบ่งแบบทดสอบ

และประเมินผลเด็กกลุ่มละ 10 คน สัมภาษณ์ผู้ปกครอง และครูผู้สอนนักเรียน ทั้ง 2 กลุ่ม ผลการศึกษา พบว่า เด็กที่มีประสบการณ์ในการอ่านจะมีความสนใจเรื่องราวที่มีสาระยุ่งยาก ข้อมูล ข่าวสาร ชอบอ่านหนังสือที่ให้ข้อเท็จจริง พจนานุกรม สารานุกรม เด็กกลุ่มนี้มีความจำเลิศ เป็นเด็กที่สมบูรณ์ทุกด้าน ไม่เคยประสบความล้มเหลวในชีวิต ร่าเริง และปรับตัวได้ดีกว่าเด็กที่ไม่มีประสบการณ์ในการอ่าน ในการทำแบบทดสอบความสามารถในการอ่านพบว่า การวิเคราะห์ คำศัพท์ได้ระดับคะแนนดีกว่าเด็กที่ไม่มีประสบการณ์ในการอ่านมาก่อน ผู้ปกครองของเด็กทั้ง 2 กลุ่มมีสถานภาพทางการศึกษาดี และมีบทบาทในการส่งเสริมการอ่านไม่แตกต่างกัน ในบทบาทที่เกี่ยวกับการอ่านหนังสือให้เด็กฟัง พาไปห้องสมุด ให้ดูรายการโทรทัศน์การศึกษา แต่แตกต่างในบทบาทที่เกี่ยวกับการพูดคุย อภิปรายสอบถามเรื่องที่อ่านจากหนังสือให้เด็กฟัง โดยที่ผู้ปกครองกลุ่มที่มีประสบการณ์ในการอ่านมีความถี่ในการปฏิบัติมากกว่าผู้ปกครองของเด็กกลุ่มที่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการอ่าน

งานวิจัยที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะศึกษาด้านความคิดสร้างสรรค์มีผู้ทำการศึกษาและมีข้อสรุปเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ไว้ดังนี้

Amos Goor and Tamar Rapoport (1997 อ้างถึงใน ทนงเกียรติ พลไชยา, 2549: 36)

ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ผลของการสอนเสริมความคิดสร้างสรรค์ในภาคฤดูร้อน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนที่มาเข้าค่ายภาคฤดูร้อน จำนวน 142 คน แบ่งเป็นกลุ่มควบคุมจำนวน 48 คน และกลุ่มทดลอง 94 คน โดยกลุ่มทดลองได้รับการสอนเสริมโดยใช้เกมเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์เป็นสื่อ ประกอบในการสอนเสริมวันละ 4 ชั่วโมง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ เกมเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ และแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนเสริมโดยใช้เกมเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์เป็นสื่อ มีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการสอนเสริมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

Katihar and Jarial (1985 อ้างถึงใน ทนงเกียรติ พลไชยา, 2549: 37) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การจัดโปรแกรมเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเกรด 9 จำนวน 80 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 40 โดยกลุ่มทดลองได้รับการฝึกความคิดสร้างสรรค์ตามแบบการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ 2 รูปแบบ คือ ความคิดสร้างสรรค์ทางภาษา และความคิดสร้างสรรค์ที่ไม่ใช้ภาษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ของTorrence ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการเข้าร่วมโปรแกรมเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์มีความคิดคล่อง ความคิดยืดหยุ่น และความคิดริเริ่ม สูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

งานวิจัยที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะศึกษาด้านใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีผู้ทำการศึกษาและมีข้อสรุปเกี่ยวกับลักษณะศึกษาด้านใฝ่รู้ใฝ่เรียนไว้ดังนี้

Andrew J Milson (2002 อ้างถึงใน ปีลันญา วงศ์บุญ, 2550:19) ได้ทำการศึกษาโดยนำอินเทอร์เน็ตเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ซึ่งก่อนหน้ามีการสอนแบบสาธิต โดยได้ทำการทดลองกับนักเรียนเกรด 6 เพื่อค้นหาลักษณะของความใฝ่รู้ ใฝ่เรียนในการใช้อินเทอร์เน็ต ผลสรุปได้ดังนี้ นักเรียนมีการรับรู้คุณค่าและแหล่งเรียนรู้ทางอินเทอร์เน็ตมากขึ้น นักเรียนสามารถวางแผนเพื่อรวบรวมข้อเท็จจริง ซึ่งเป็นนิสัยในการแสวงหาความรู้ของนักเรียน โดยเลือกทางที่มีอุปสรรคน้อยที่สุด ครูสามารถชี้แนะให้นักเรียนไปสู่การสร้างความรู้ใฝ่รู้ ใฝ่เรียนในการใช้อินเทอร์เน็ตได้ ระดับความสามารถ ของนักเรียนในการดำเนินการค้นหาความรู้ การเข้าถึงและรับรู้คุณค่าของการแสวงหาความรู้ของนักเรียนแต่ละคนแตกต่างกัน

Anderson O. Roger (2001 อ้างถึงใน ปีลันญา วงศ์บุญ, 2550: 19) ได้ทำการศึกษาเพื่อตรวจสอบระบบการสร้างความคิดของการใฝ่รู้ ใฝ่เรียนในห้องทดลองและการพัฒนาความรู้ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเกรด 7 จำนวน 72 คน และเรียนหน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับชีววิทยา ผลของการศึกษา แสดงให้เห็นถึงระบบความคิดที่ต่อเนื่องในการเล่าเรื่องของนักเรียน ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับค่าเฉลี่ย ที่มีการพัฒนาเกิดขึ้นภายหลังจากการทดลองให้ห้องทดลองกับคะแนนหน่วยสุดท้าย เกี่ยวกับการพัฒนาความรู้ทางชีววิทยาและขอบเขตความถูกต้องของแนวคิด ผลจากการสาธิตจะทำให้ให้นักเรียนที่ทำคะแนนได้สูง จากการเขียนเล่าเรื่องไว้มากมายเกี่ยวกับความคิดต่อเนื่องที่สัมพันธ์กัน โดยใช้เหตุผลสืบเนื่องมาจากความคิดพื้นฐานของการพัฒนาที่เปลี่ยนแปลง และซับซ้อนเพิ่มพูนไปตามชีวิต และความถี่ของค่าเฉลี่ยเหตุการณ์ของการจัดหมวดหมู่ความคิดระดับสูง ในการบอกเล่าที่อวกามและเพิ่มพูนขึ้น ตามจำนวนของระบบความสัมพันธ์ในการคิด

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับคุณลักษณะนิสัยรักการอ่าน ความคิดสร้างสรรค์ และใฝ่รู้ใฝ่เรียนจะเห็นได้ว่า เป็นคุณลักษณะที่มีความสำคัญในการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนในสังคมแห่งการเรียนรู้ ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้จากสภาพแวดล้อมหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นทั้งด้าน ครอบครัว โรงเรียน สังคม และสภาพจิตใจของผู้เรียนเอง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาลักษณะนิสัยรักการอ่าน ความคิดสร้างสรรค์ และใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบางกอกพิทย อำเภอนองจิก จังหวัดปัตตานี เพราะเป็นระดับชั้นที่มีความสำคัญที่จำเป็นต้องดูแลเอาใจใส่ ปลูกฝังคุณลักษณะนิสัยรักการอ่าน ความคิดสร้างสรรค์ และใฝ่รู้ใฝ่เรียน เพื่อให้ปรับตัวอยู่ในสังคมแห่งการเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข

Prince of Songkla University
Pattani Campus